

GudenaaRegistrant

GudenåKonferencen 31. Januar 2013

OplevGudenaa

Gudenåkomitéen

www.gudenaa

OplevGudenaa

Til glæde for alle der har lyst til at færdes på eller ved Gudenåen vil OplevGudenaa udvikle tilgængeligheden og formidlingen – på en moderne og effektiv måde. Som Danmarks længste å rummer Gudenåen en mangfoldighed af oplevelser og natur-kultur-historier, og vi vil i projektet lave publikumsvenlig å-formidling i udstillinger, i landskabet, på nettet og på mobilen. Nye rum for oplevelse og læring er målet. Nordea-fonden støtter aktiviteter, der fremmer det gode liv inden for sundhed, motion, natur og kultur. Med en uddeling på 5,3 mio. kroner har Nordea-fonden banet vejen for OplevGudenaa. Naturstyrelsen Søhøjlandet er ejer af OplevGudenaa, og projektet gennemføres i nært samarbejde med AQUA Akvarium og Dyrepark og VisitGudenaa. Projektet er tænkt som første fase i et endnu mere omfattende Gudenåprojekt.

Styregruppen for OplevGudenaa har det overordnede ansvar for styringen af projektet i samråd med projektejerne. I styregruppen sidder skovrider Niels Juhl Bundgård Jensen, Naturstyrelsen Søhøjlandet (formand), Hans Okholm, Gudenåkomiteen, Knud Bundgaard, AQUA Akvarium og Dyrepark, Frans Bach, Nordea-fonden og Anne-Mette Knattrup, VisitGudenaa.

Følgegruppen fungerer som et rådgivende og inspirerende udvalg for projektet. I følgegruppen sidder repræsentanter for Randers, Viborg, Favrskov, Silkeborg, Skanderborg, Horsens, Hedensted og Vejle Kommuner, Region Midtjylland, Naturstyrelsen Århus, Gudenåkomiteen, VisitGudenaa, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk landbrug, LAGerne langs åen, museerne langs åen, Danmarks Miljøundersøgelser, DTU Aqua, Randers Regnskov, Energimuseet, Himmelbjerget, Nordeas afdelinger/filialer langs åen, Aalborg Universitet/Oplevelsesøkonomi samt Alexandra Institutet.

Projektgruppen varetager den daglige styring og drift af projektet. Projektleder er Knud Erik Hesselbjerg, Naturstyrelsen, og i projektgruppen sidder desuden direktør Knud Bundgaard og naturvejleder Lars Nygaard fra AQUA Akvarium og Dyrepark samt turistchef Marianne Purup på vegne af VisitGudenaa. Landskabsarkitekt Bendt Nielsen er projektkonsulent. Kontakt: Projektleder Knud Erik Hesselbjerg, knehe@nst.dk, 40 28 05 63.

Registranten blev første gang udgivet i trykt version 1.1. i juni 2012 af OplevGudenaa. Siden er der indgået nærmere samarbejder med Gudenåkomiteen og VisitGudenaa – og bl.a. også med Gudenåkommunerne omkring registrantens digitale afløser – et GudenaaWebGIS. Gudenaa-registranten version 1.2 fra januar 2013 er specifikt udgivet til GudenåKonferencen den 31. januar 2013.

Kort: Copyright: Kort- og Matrikelstyrelsen

Forsidebillede: Solstref i Gudenåen ved Vilholt

VisitGudenaa

Foreningen VisitGudenaa vil udvikle og udnytte det store turismemæssige potentiale, der findes. Foreningen består af:

- VisitJulesminde
- VisitHorsens
- VisitSkanderborg
- Turisme Silkeborg
- VisitViborg
- Favrskov kommune
- VisitRanders

Foreningen VisitGudenaa har pr. 1. juni 1012 søsat projektet "Gudenåen – en strøm af oplevelser", der løber frem til 31. maj 2014. Projektet er støttet af Randers, Viborg, Favrskov, Silkeborg, Skanderborg, Horsens og Hedensted Kommuner, Region Midtjylland samt Fødevareministeriet, EU og de lokale aktionsgrupper langs Gudenåen. Målet med projektet er at øge salg og omsætning samt skabe nye arbejdspladser.

Gudenåkomiteen

Gudenåkomiteen er 7 Gudenåkommuners samarbejdsforum for vandmiljø og sejlads. Gudenåkomiteen er også initiativtager til GudenåSamarbejdet, et bredt samarbejde om bæredygtig udvikling i Gudenåområdet: www.gudenaakomiteen.dk

GudenåSamarbejdet er et bredt samarbejde mellem Gudenåkomiteen, OplevGudenaa og VisitGudenaa samt LAG og på sigt andre partnere, der vil udvikle Gudenåområdets potentialer inden for natur, kultur og oplevelser og gøre området endnu mere attraktivt for lokale beboere og danske og internationale turister: www.GudenaaSamarbejdet.dk

Indholdsfortegnelse

Registrant til OplevGudenaa	3
Kommuner, kort	4
Terræn, kort	5
Søer, kær m.v., kort	6
Fredede områder, kort	7
Fredninger	8
Fredede fortidsminder, kort	9
Kulturhistorie, kort	10
Kulturhistorie	11
Natura 2000 områder, kort	12
Natura 2000 planer	13
Vandplaner, kort	14
Vandplaner	15
Offentlige arealer, kort	16
Offentlige arealer	17
Skove, kort	18
Skove	19
Faciliteter, kort	20
Faciliteter	21
Grønne partnerskaber, kort	22
Projekter	23
Turisme m.v., kort	24
Turisme	25
Cykelruter, kort	26
Vandrestier, kort	27
Vandre- og cykelstier	28
Margueritrute og parkering, kort	29
Motorbådssejls, kort	30
Motorbådssejls	31
På Gudenåen i kano og kajak	32
Kano- og kajaksejls	33
Museer og naturseverdigheder, kort	34
Museer og naturseverdigheder	35
Attraktioner	36
Naturcentre og -skoler m.v., kort	37
Ubemandet formidling, kort	38
Formidling	39
Mobil digital formidling	40
Køb en levende fortælling	41
Events	42
Aktive borgere, interessegrupper etc.	43

Registrantens enkelte temaer indledes med et kort, og derefter eventuelt en skriftlig uddybning og illustrerede eksempler.

Registrant til OplevGudenaa

Gudenåen er Danmarks længste Å – fra kilden ved Det Store Vandskel nær Tinnets Krat på den Jyske Højderyg og til udløbet ved Randers Bro i Randers Fjord er den 146 km lang ifølge gældende vandløbsregulativer.

Gudenåen har tilløb af ca. 550 mindre og større vandløb, og der er 67 større søer i oplandet, der er på ca. 2650 km². Lægges man oplandet til Randers Fjord med, er oplandet på ca. 3.250 km²

I OplevGudenaa er det besluttet, at interesseområdet for dette projekt i første omgang er Gudenåens hovedløb fra kilde til fjord samt et landareal svarende til ca. 1 km på hver side af åen og de søer, som åens hovedløb gennemstrømmer.

Inden for dette område fremstilles en samlet registrering af:

- Fredninger og Natura 2000 områder
- Offentlige arealer
- Faciliteter - borde/bænke, toiletter, P-pladser, primitive teltpladser, shelters, bål- og grillhytter, afmærkede cykelstier/-ruter, afmærkede vandreruter, formidling etc.
- Projekter - eksisterende og kommende initiativer til naturgenopretning, naturpleje m.v.
- Turismetiltag - produktudvikling, markedsføring, koordinering m.v.
- Kulturinstitutioner, attraktioner, udstillinger, natur- og kulturformidlingscentre m.v.
- Events

Registreringen bygger på udtræk fra databaser samt dialog med kommuner, turismesamarbejdet VisitGudenaa, udvalgte interesseorganisationer, formidlingsinstitutioner etc. Registreringen et suppleret med besigtigelser og fotoregistreringer langs åen. Der er foretaget en række valg og derfor også fravalg. Registranten må gerne suppleres af andre.

Registranten formidles på skrift, kort (via statslige og kommunale kortaftaler) og via illustrationer fra projektmateriale, fotos m.v.

Gudenåen ved Møllerup

Der er undervejs i arbejdet med registranten stillet forslag om, at papirversionen af registranten omsættes til eller suppleres med en digital version – et GudenaaWebGIS, som vil være væsentligt mere detaljeret og fleksibelt – også i forbindelse med udvidelse af registrantens områder og detaljeringsgrad – f.eks. registrering af al formidling langs åen.

Kommunale GIS-medarbejdere fra Gudenå-kommunerne har i 2012 holdt møde med OplevGudenaa, VisitGudenaa og Gudenåkomitéen om etablering af et GudenaaWebGIS. Derved opstår en planlægningsredskab, som alle tre indsatser kan benytte koordineret og fremadrettet.

Gudenåens hovedløb Kommuner

0 10 km

Gudenåens hovedløb

Terræn

0 10 km

* Udvalgte udsigtspunkter

Grensten *

* Busbjerg

* Brobakke

* Store Trolldøj

* Lovisehøj
* Sindbjerg/Stoubjerg

Kongestolen *
Storeknøs *
Himmelbjerget *

* Gammelkol
* Bryggebjerg

* Kyhnsminde

Langebakke *

* Sukkertoppen

* Vorbjerg Høje

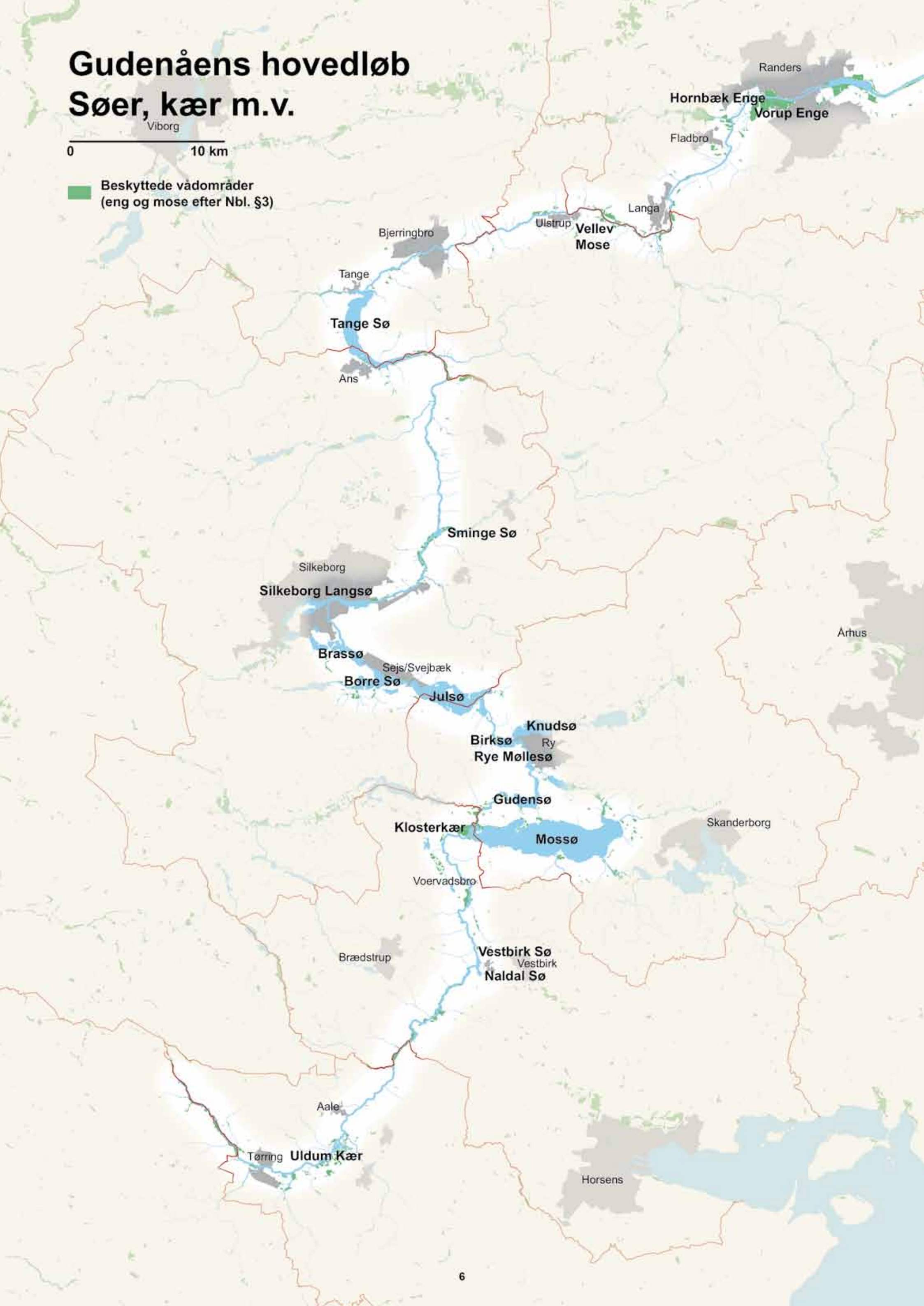
Gudenåens hovedløb

Søer, kær m.v.

Viborg

0 10 km

Beskyttede vådområder
(eng og mose efter Nbl. §3)

Gudenåens hovedløb

Fredede områder

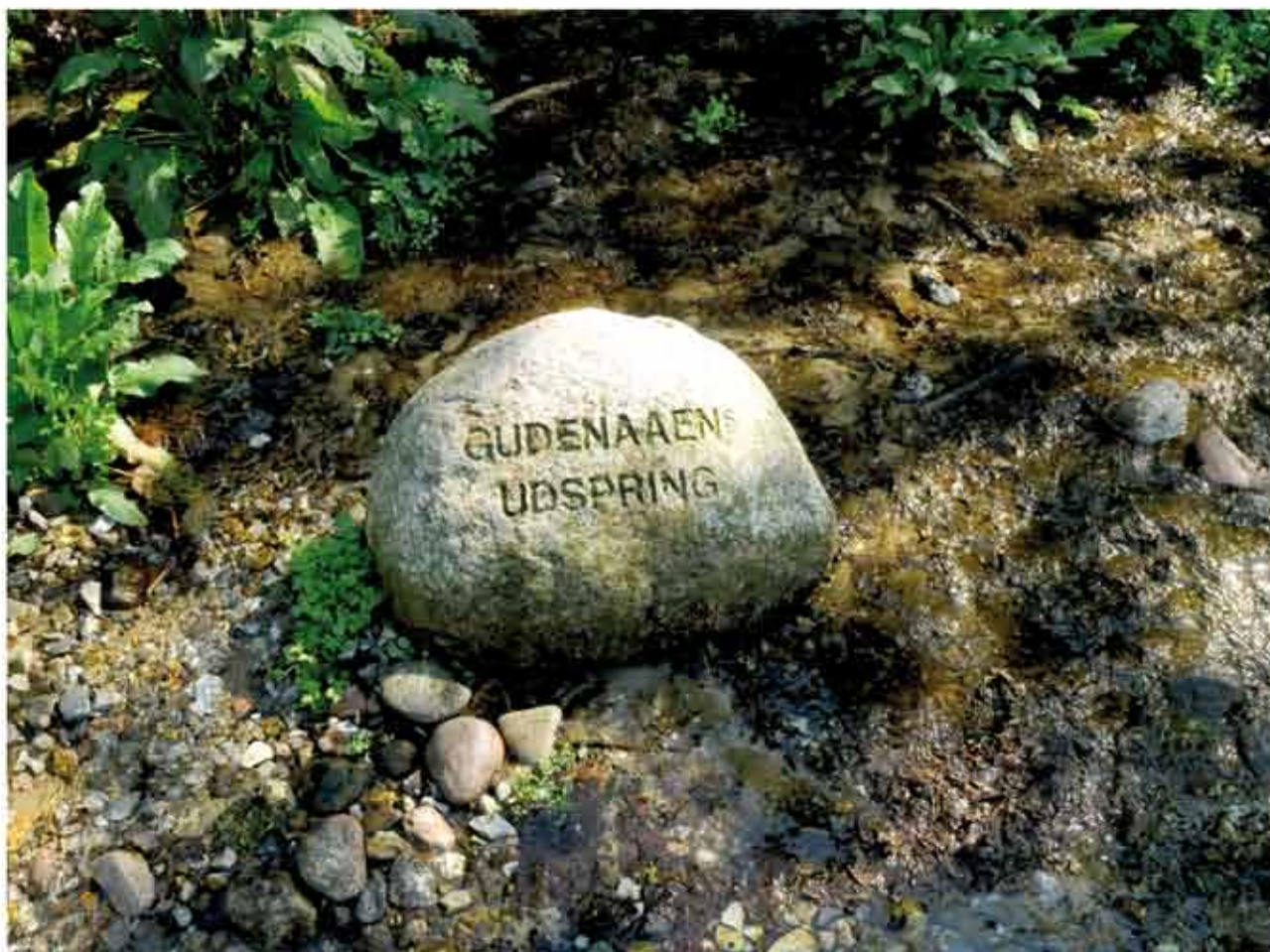
0 10 km

Fredninger

De fredede områder langs Gudenåen er af stor betydning for de rekreative oplevelser, som åndskabet byder på. Dels er offentlighedens adgang sikret gennem de erstatninger, der er udbetalt i forbindelse med fredningssagens forløb, og dels udfører kommunerne og Naturstyrelsen ofte naturplejeopgaver for at sikre fredningens formål.

Myndighederne er også ansvarlige for formidling og sikring af publikums adgang. Der er udarbejdet en del foldere om de fredede områder, og der er opsat informationstavler ved parkeringspladser m.v. Megen af denne information er udført for mange år siden, og idag ville man visse steder vægte en anden information og måske andet isenkram.

Gudenåens udspring

Amtsmand Hoppes Bro er fredet

Den fredede Tvilum Klosterkirke

Udsigten fra Busbjergfredningen

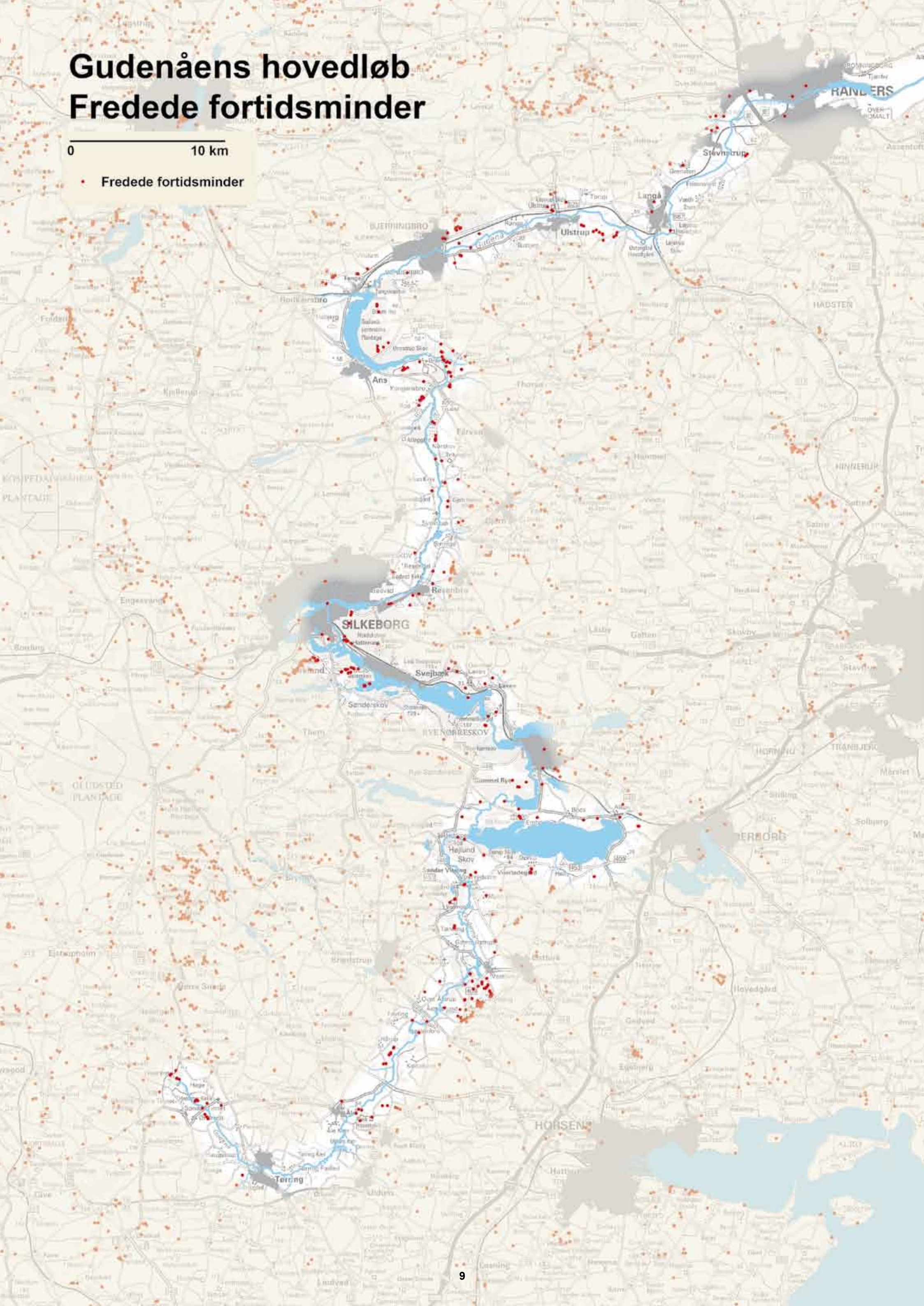

Gudenåens hovedløb

Fredede fortidsminder

0 10 km

• Fredede fortidsminder

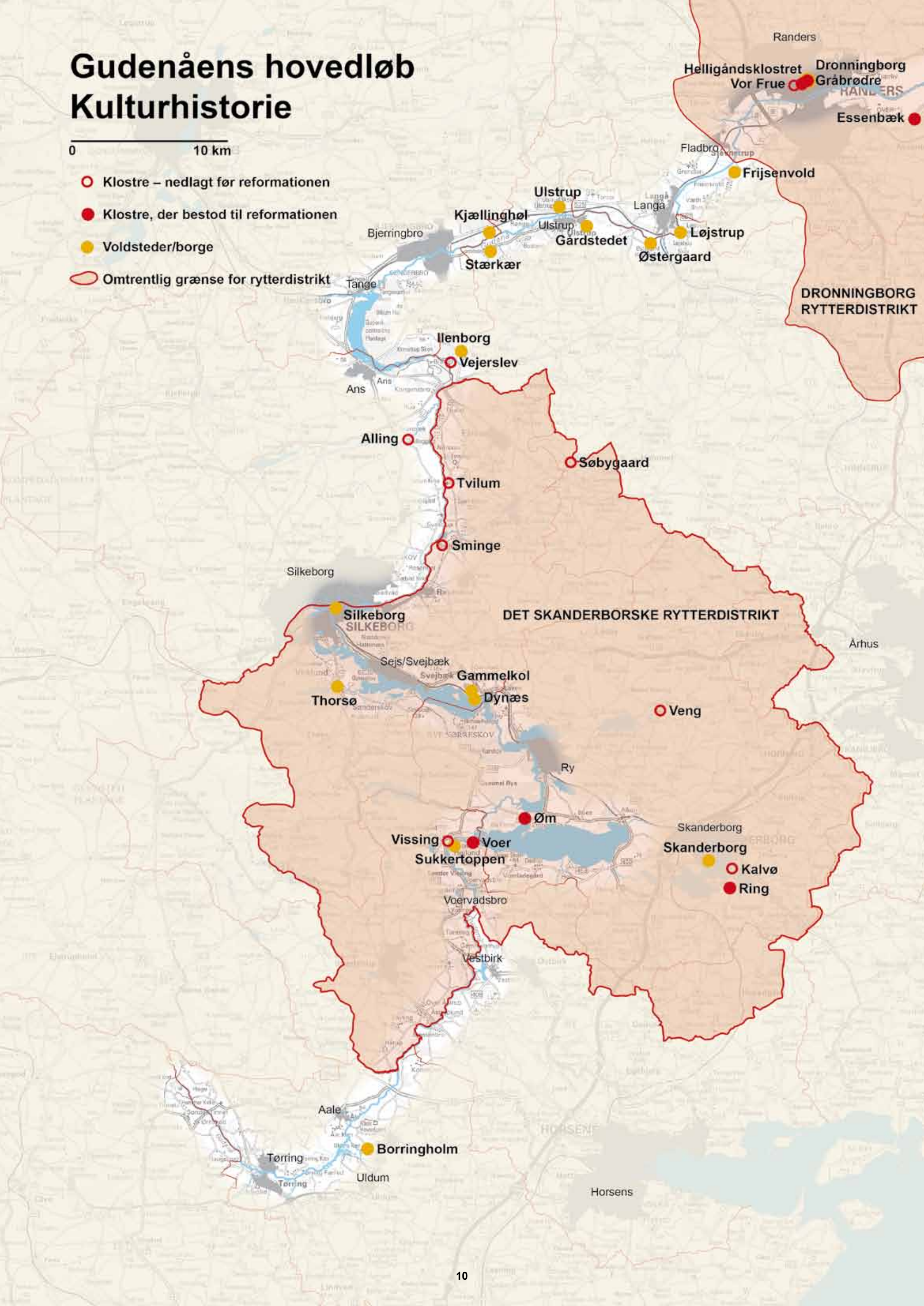

Gudenåens hovedløb

Kulturhistorie

0 10 km

- Klostre – nedlagt før reformationen
- Klostre, der bestod til reformationen
- Voldsteder/borge
- Omtrentlig grænse for rytterdistrikt

Kulturhistorie

Der findes utallige fredede fortidsminder og kulturhistoriske levn langs Gudenåen. Skiftende administrationer har også sat sig spor.

Der er rige muligheder for at tilrettelægge kulturhistoriske ture langs åen og inddеле disse i temaer knyttet til emner, perioder, anlægstyper etc.

Voldsteder

Blandt de tidligste observations-lokaliteter finder man en udsigtspost fra vikingetid på Sukkertoppen.

På strategiske steder blev der i tidlig middelalder anlagt voldsteder og borge, hvorfra man kunne organisere et forsvar eller søge tilflugt. Eksempler på sådanne er:

- Borringholm
- Skanderborg
- Dynæs
- Gammelkol
- Thorsø
- Silkeborg
- Ilenborg
- Stærkær
- Kjællinghøl
- Ulstrup
- Gårdstedet
- Østergaard
- Løjstrup
- Tordrup/Frisenvold

Klostre

I landskabet omkring Gudenåen etableres i middelalderen også en række klostre, hvoraf flere samlede store jordbesiddelser. De 15 klostre i Gudenåens opland var:

- Kalvø
- Ring
- Vissing
- Voer
- Øm
- Veng
- Sminge
- Tvillum
- Alling
- Søbygaard
- Vejerslev
- Vor Frue i Randers
- Helligåndsklostret i Randers
- Gråbrødreklostret i Randers

Broen, der fra 1862 førte Gjærbanen - nu Gjærbanestien – over Gudenåen ved Langå

Kongelige slotte og rytterdistrikter

Ved reformationen inddrog kongen, Kristian 3., den katolske kirkes kloster- og bispegods. Bispegodset omfattede bl.a. Silkeborg Slot. Kristian 3. ombyggede Gråbrødreklostret i Randers til Dronningborg Slot, og Frederik 2. nedlagde senere klostrene i Søhøjlandet og udbyggede Skanderborg Slot. Slotene i Dronningborg og Skanderborg blev fra sidst i 1600-tallet centrum i store rytterdistrikter, hvor overskuddet fra landbrugsproduktionen bl.a. blev anvendt til at opretholde rytterhæren.

Ruinerne af Øm Kloster

Landboreformer og industrialisering

Krongodset under rytterdistrikterne blev sidst i 1700-tallet solgt på auktioner, og mange bønder blev selvejere. På samme tid var reformarbejdet med bl.a. stavnsbåndets ophævelse og bondefrigørelsen i fuld gang, og fæstebønderne under herregårdene fik efterhånden også mulighed for at blive selvejere. Det skabte grundlaget for en udvikling i landbruget, som igen førte til en begyndende industrialisering og udbygning af infrastrukturen med nye veje, jernbaner m.v.

Skanderborg Slot – gouache, Skanderborg Museum

Voldstederne Gammelkol og Dynæs ved Julsø

Sankt Søren's Kirke i Gl. Rye – her blev hertug Kristian i 1534 valgt til konge, og han gennemførte i 1536 reformationen. I middelalderen var Gl. Rye centrum i klosterlandet i Søhøjlandet, og Sankt Søren's Kirke var en af de vigtigste valfartskirker. Den havde da store korsarme mellem tårnet og skibet. Det nuværende tårn er af nyere dato.

Natura 2000 planer

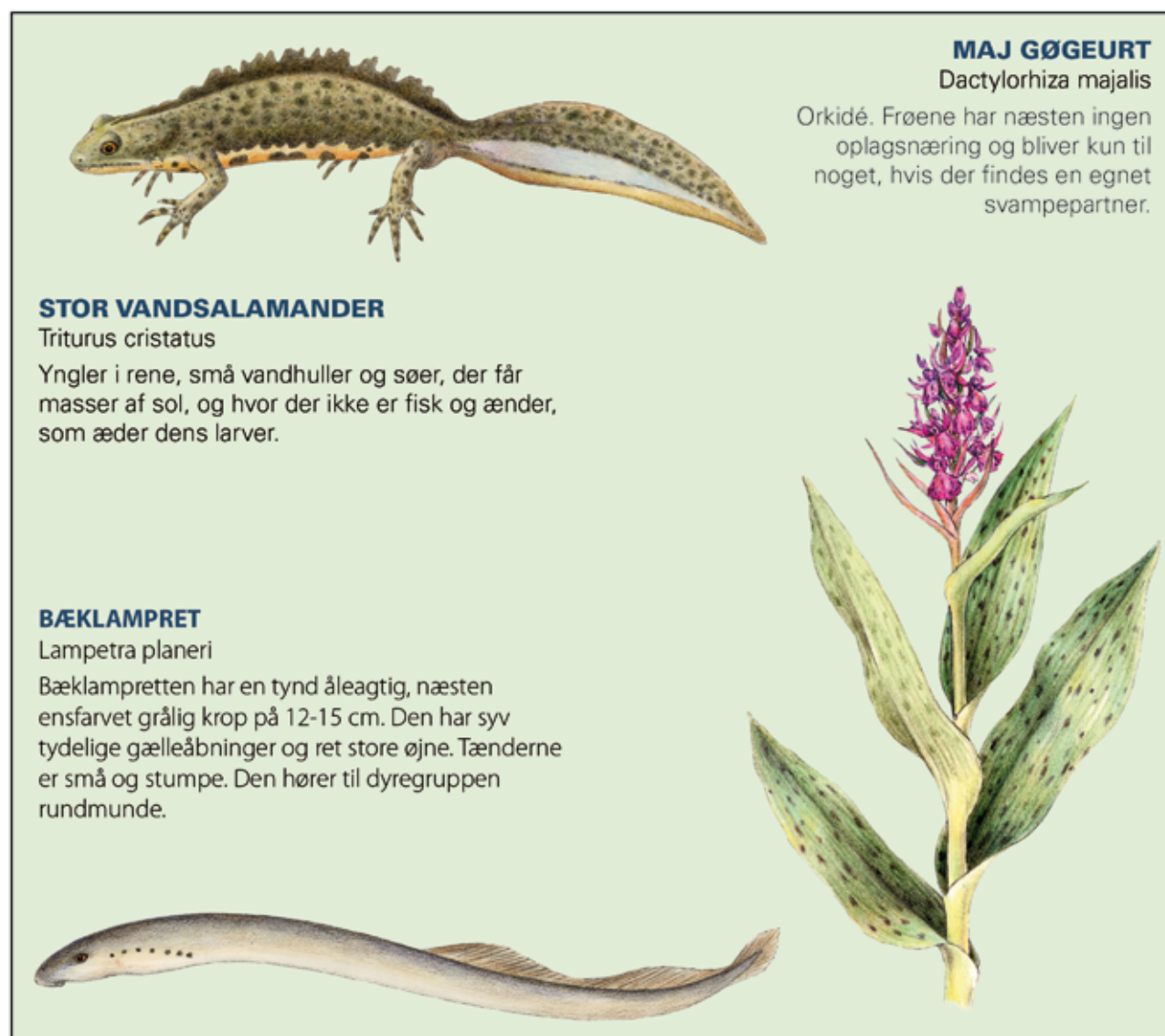
Internationale naturbeskyttelsesområder er en samlebetegnelse for habitatområder, fuglebeskyttelsesområder og Ramsar-områder.

Hvert internationalt naturbeskyttelsesområde består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. De kaldes også samlet Natura 2000 områderne. Natura 2000 områderne har – som fredningerne – stor betydning for de oplevelser, som Gudenålandskabet kan byde på.

Bilag IV arter er en række arter, som er omfattet af en særlig beskyttelse i henhold til habitatdirektivet. Disse arters levesteder og yngle/rastepladser skal beskyttes mod ødelæggelse. Beskyttelsen er generel og gælder ikke kun i udpegede områder, men alle de steder, hvor arterne forekommer.

Natura 2000 planerne er en samlet plan for, hvordan vi sikrer fremgang i vores vigtigste natur i Natura 2000 områderne. Der er lagt naturplaner for en række naturområder langs Gudenåen, og hver plan indeholder sin egen opskrift på, hvordan man her skal behandle naturen, så den kan udvikle sig positivt.

1. generation af Natura 2000 planerne bliver gennemført i perioden frem til 2015. Kommunerne har udarbejdet handleplaner for, hvordan de vil gennemføre Natura 2000 planen, mens Naturstyrelsen har udarbejdet handleplaner for de fredskovpligtige, skovbevoksede arealer.

Eksempler på arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området i Uldum Kær. Illustrationer fra formidlingsplaner i kæret. Tegninger: Theis Andersen.

Mossø er Natura 2000 område – i forgrunden deltaområdet Klosterkær med Dødeå, som var et af Gudenåens tidligere hovedløb, før munkene på Voer Kloster etablerede Klostermølle. Foto: Lars Nygaard

Gudenåens hovedløb

Natura 2000 områder

0 10 km

- EF-habitatområder
- EF-fuglebeskyttelsesområder

H229. Bjerre Skov og Haslund Skov

H45. Gudenå og Gjærn Bakker

H181. Silkeborgskovene

F33. Salten Langsø

H48. Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå

F34. Skovområde syd for Silkeborg

H49. Sepstrup Sande, Vråds Sande, Velling Skov og Palsgård Skov

F35. Mossø

H50. Yding Skov og Ejer Skov

H65. Store Vandskel, Rørbæk Sø og Tinnet Krat

H66. Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær

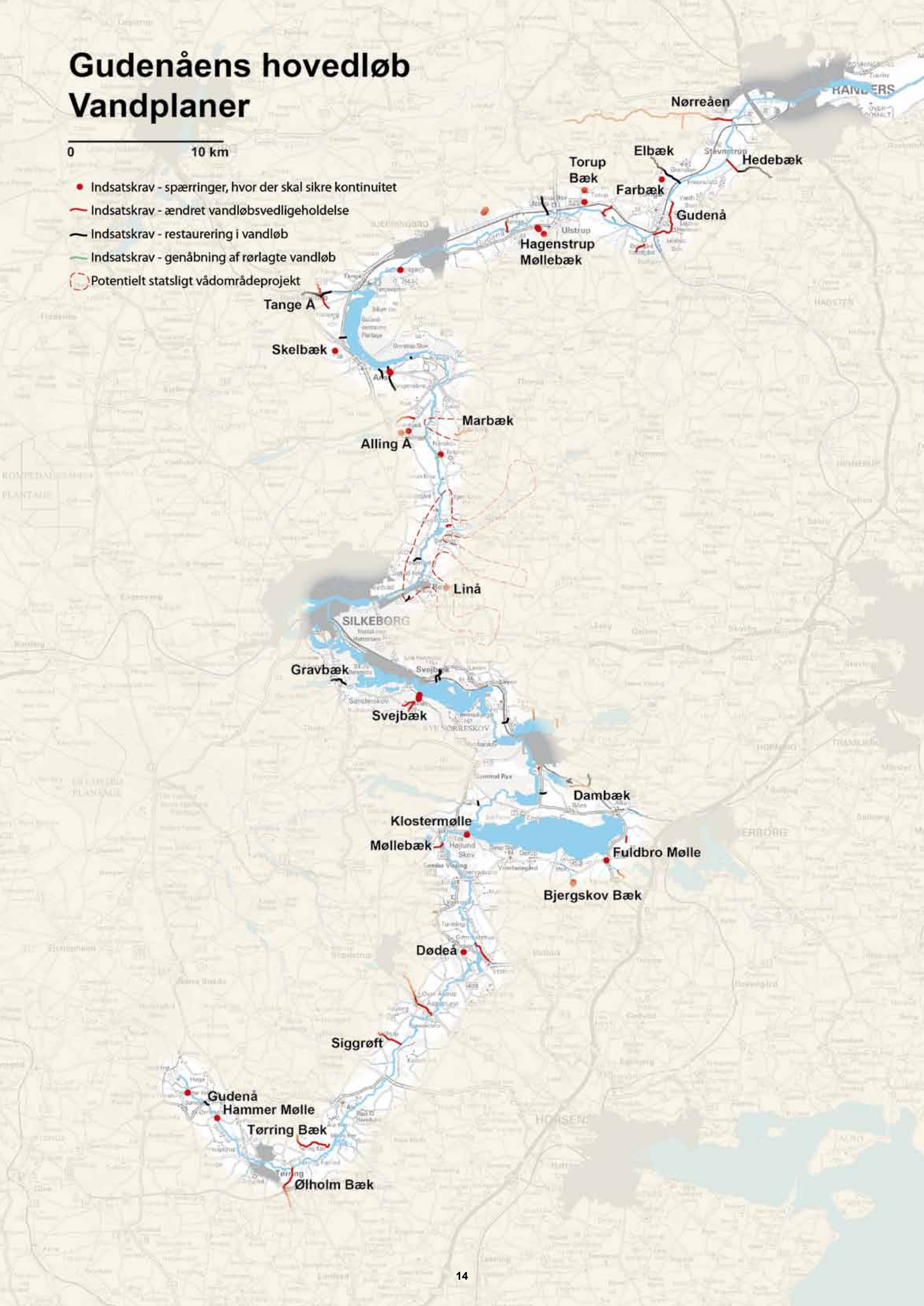
F44. Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær

Gudenåens hovedløb

Vandplaner

0 10 km

- Indsatskrav - spærringer, hvor der skal sikre kontinuitet
- Indsatskrav - ændret vandløbsvedligeholdelse
- Indsatskrav - restaurering i vandløb
- Indsatskrav - genåbning af rørlagte vandløb
- Potentielt statsligt vådområdeprojekt

Vandplaner

Vandplanerne er en samlet plan for et forbedret dansk vandmiljø. Vandplanerne skal sikre renere vand i Danmarks søer, fjorde og åer – i overensstemmelse med EU's vandrammedirektiv.

Staten har udarbejdet 23 vandplaner, der viser, hvordan den samlede indsats for vandmiljøet skal fordeles i hele landet. Gudenåen hører under vandoplandet til Randers Fjord og er derfor omfattet af vandplanen for Randers Fjord.

Hovedelementerne i vandplanerne er at forbedre kvaliteten af de fysiske forhold i vandløbene, at reducere kvælstof- og fosforudledningen fra landbruget, reducere forureningen fra f.eks. renseanlæg og spredt bebyggelse og dambrug/akvakultur samt sikre tilstrækkelig vandføring i vandløb. Kommunerne tænker klimatilpasning ind i indsatserne.

De virkemidler, man vil anvende for at udføre planerne handler bl.a. om at etablere 10 meter brede randzoner langs vandløb og søer samt etablere nye vådområder.

Det kan også handle om at ændre vedligeholdelse eller restaurere vandløb for at forbedre plante- og dyreliv. Desuden skal der laves aftaler om efterafgrøder og reduceret pløjning af landbrugsarealer.

Kommunerne er ved at udarbejde forslag til kommunale handleplaner for, hvordan de vil nå målene i vandplanerne.

Der foreligger et forslag om regulering af vandstrømmen gennem Vestbirk Sø, så mere vand føres tilbage til Døde Å. Horsens og Omegns Sportsfiskerforening har foreslået projektet, som vil få store konsekvenser for driften af Vestbirk Vandkraftværk.

Vådengsprojekt langs Gudenå

Silkeborg Kommune undersøger muligheden for at begrænse udledningen af kvælstof ved at gennemføre et vådengsprojekt langs Gudenåen mellem Tvillum og Kongensbro. Men også Naturstyrelsen har udpeget statslige vådområdeprojekter.

Projekterne ved Gudenåen dækker ca. 200 ha og er opdelt i Gudenådalen og sidedale hertil. Den statslige indsats supplerer kommunens indsats i området og bidrager til fremtidens klimatilpasning.

I Gudenåen kan grødeskæring ophøre. Der vil optræde hyppige oversvømmelser og derved større kvælstoffjernelse. I sidedalene vil der findes arealer, hvor vandløb kan genslynges og drænsystemer afbrydes, så vandet overrisler de lavtliggende arealer mod åen. Også herved øges kvælstoffjernelsen.

Det mulige projektområder skal forundersøges og drøftes med lodsejerne. Derefter tages der beslutning om, hvorvidt projektet kan realiseres.

Vilholt Mølles opstemning

Den 30. oktober 2008 blev opstemningen ved Vilholt Mølle fjernet af et par store entreprenør-maskiner. Forud var gået et langt forløb med opkøb af opstemningen i 1999, gennemførelse af en fredningssag og nedlæggelsen af vandkraftanlægget.

At Gudenåen igen fik lov til at strømme frit forbi Vilholt blev fejret ved en indvielse den 23. juni 2009, med bl.a. miljøminister Troels Lund Poulsen og Horsens' borgmester Jan Trøjborg. De fjernede symbolsk et banner, der var spændt tværs over åen med et billede af den gamle opstemning.

Naturen kvitterede med det samme. Elektrofiskeri før og efter opstemningens fjernelse viste, at ørrederne nu kunne svømme forbi Vilholt, og ørredbestanden blev 10-doblet.

Også kano- og kajaksejlerne på Gudenåen fik nye muligheder. Tidligere skulle man nemlig bære sit fartøj over opstemningen ved Vilholt.

Gudenåens hovedløb

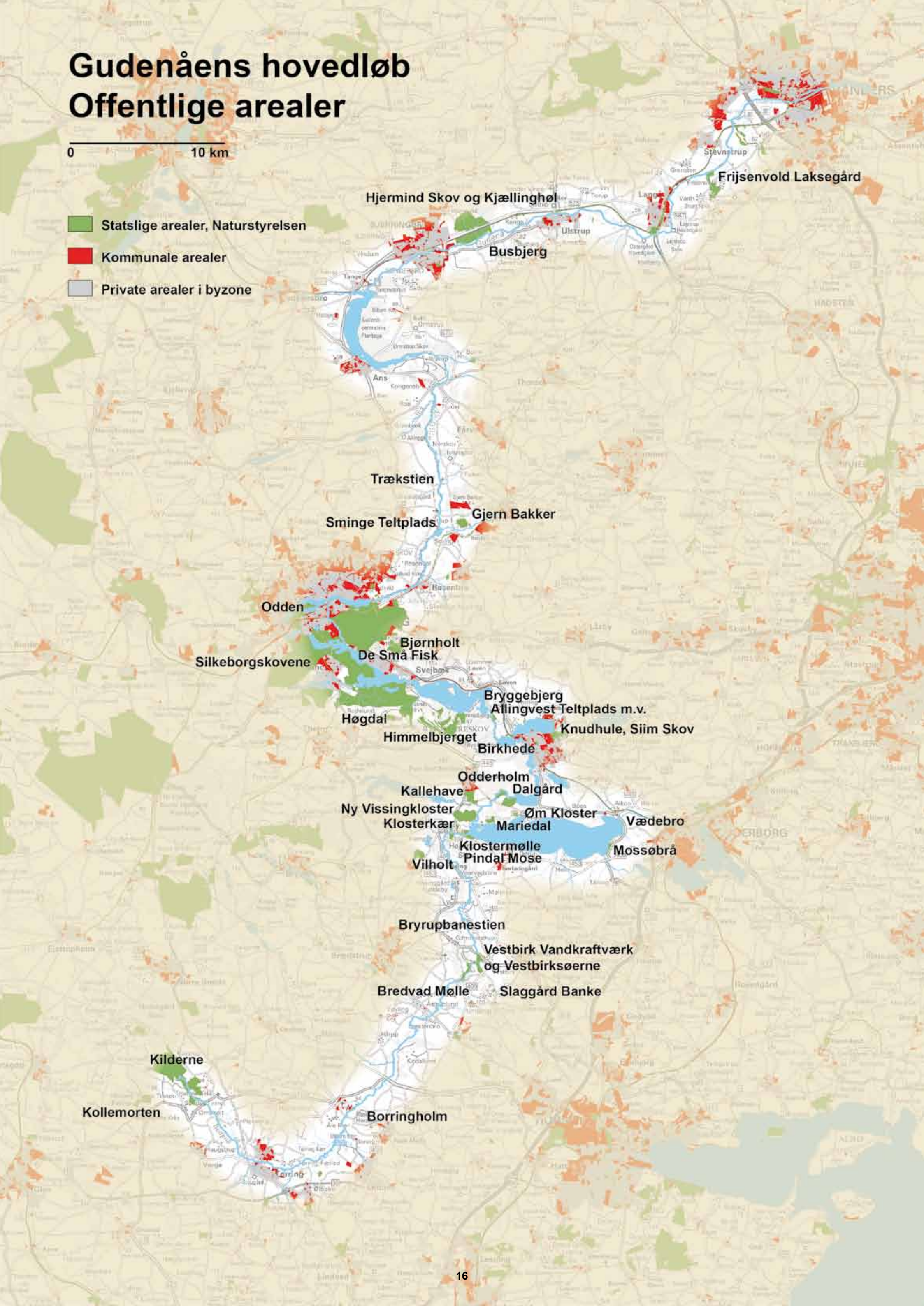
Offentlige arealer

0 10 km

Statslige arealer, Naturstyrelsen

Kommunale arealer

Private arealer i byzone

Offentlige arealer

Offentlige arealer er vigtige for oplevelser langs Gudenåen, da publikum her har anderledes muligheder for adgang og ophold end på private arealer.

Offentlige arealer er ejet af staten ved Naturstyrelsen eller kommunerne. Her er der generelt adgang døgnet rundt, mens man på private arealer må være fra kl. 6 til solnedgang.

Udsigt over Gudenådalen fra Kyhnsminde, Ry

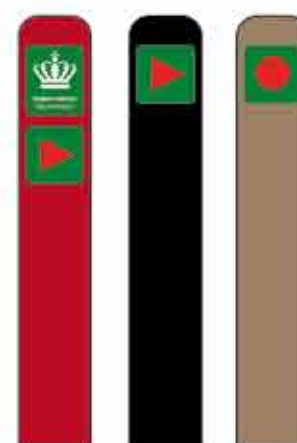
Himmelbjerget blev som et af de allerførste naturområder i Danmarkshistorien opkøbt af kongen til det danske folk. Steen Steensen Blicher havde i 1839 afholdt det første folkemøde på Himmelbjerget, men det andet møde i 1840 var truet, fordi bonden, der ejede Himmelbjerget, ville lukke området. Blicher klagede sin nød og blev hørt, og bonden måtte afstå bjerget til kongen. Tårnet, der er rejst af Tårnkomiteen, er et minde om grundloven fra 1849 og Frederik den 7. Tårnkomiteen administrerer fortsat området. Foto: Lars Nygaard

Viborg Kommune ejer Gullev Hede og Brobakkerne syd for Bjerringbro. Kommunen plejer området.

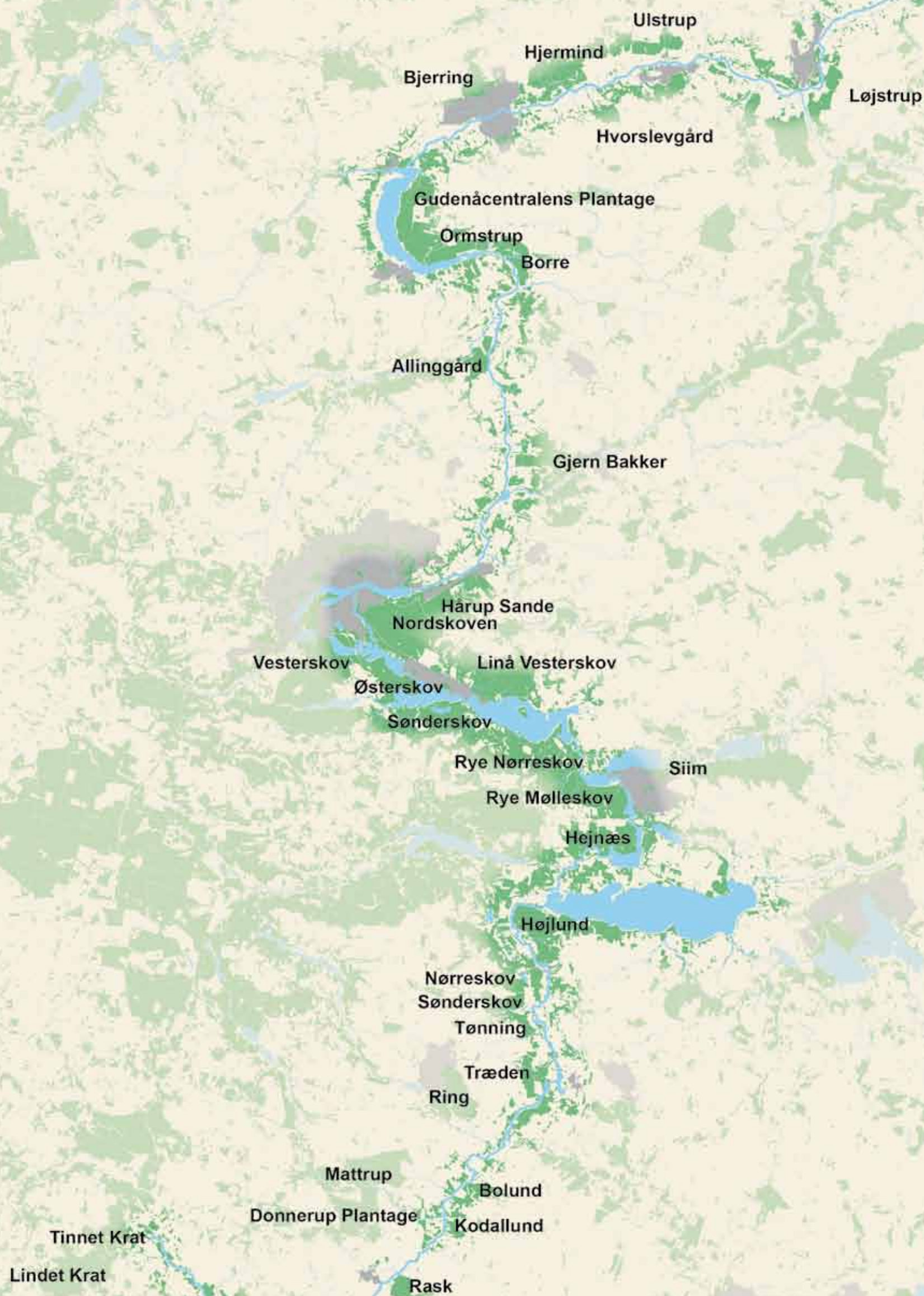
Langs Gudenåen findes masser af eksempler på oplysninger til publikum.

I bl.a. Uldum Kær og i Søhøjlandet har man anvendt Naturstyrelsens Skiltekoncept i signalfarver. Pælenes farve indikerer, om det er offentlige eller private arealer, man befinder sig på. Rød er statens arealer, sort anvendes på kommunale arealer og brun farve på private arealer. I praksis kan det have betydning for private lodsejeres medvirken til at skabe adgang, at man kan fortælle publikum om adgangsregler gennem pælefarver.

Gudenåens hovedløb Skove

0 10 km

Skove

Udøvelsen af friluftsliv knytter sig ofte til vore skove, som er åbne for færdsel til fods og på cykel, hvis der er lovlig adgang til skoven. I private skove må færdsel kun ske ad stier og veje fra kl. 6 til solnedgang, og ophold må ikke finde sted inden for 150 meter fra beboelses- og driftsbygninger.

Det private Ormstrup Gods driver ca. 550 ha skov

Langå Egeskov

Danmarks Naturfredningsforenings 75-års jubilæum i 1986 blev bl.a. fejret ved, at Danmarks Naturfond fik mulighed for at købe den meget fine 200-300 årige græsningsgeskov af Løjstrup Gods. Fonden ejer nu 14 ha ved Langå Egeskov.

Det var den lokale komite i Randers der foreslog området erhvervet. Siden har komiteen været intenst engageret i forvaltningen af stedet. Ikke mindst den daværende formand, Eiler Worsøe, der døde i 2001. Han er nu hædret af fonden og

lokale naturfredningsfolk i Langå Egeskov, hvor en sten bærer hans forbogstaver.

I egeskoven genfindes et helt særegent skovbillede af kroget, kreaturbidt egeskov, som man genkender fra guldaldermalerne. I jordfællesskabets dage, før år 1800, gik Langåbøndernes dyr om sommeren på græs i en fælles græsgang. Langå Egeskov er en sådan gammel, bevokset "udmark".

Der er opstillet borde og bænke, informationstavle og foldere. Der er vandrestier, men man må gå overalt.

Skovene i Søhøjlandet er Danmarks største sammenhængende skovområde ifølge opgørelse fra 2004

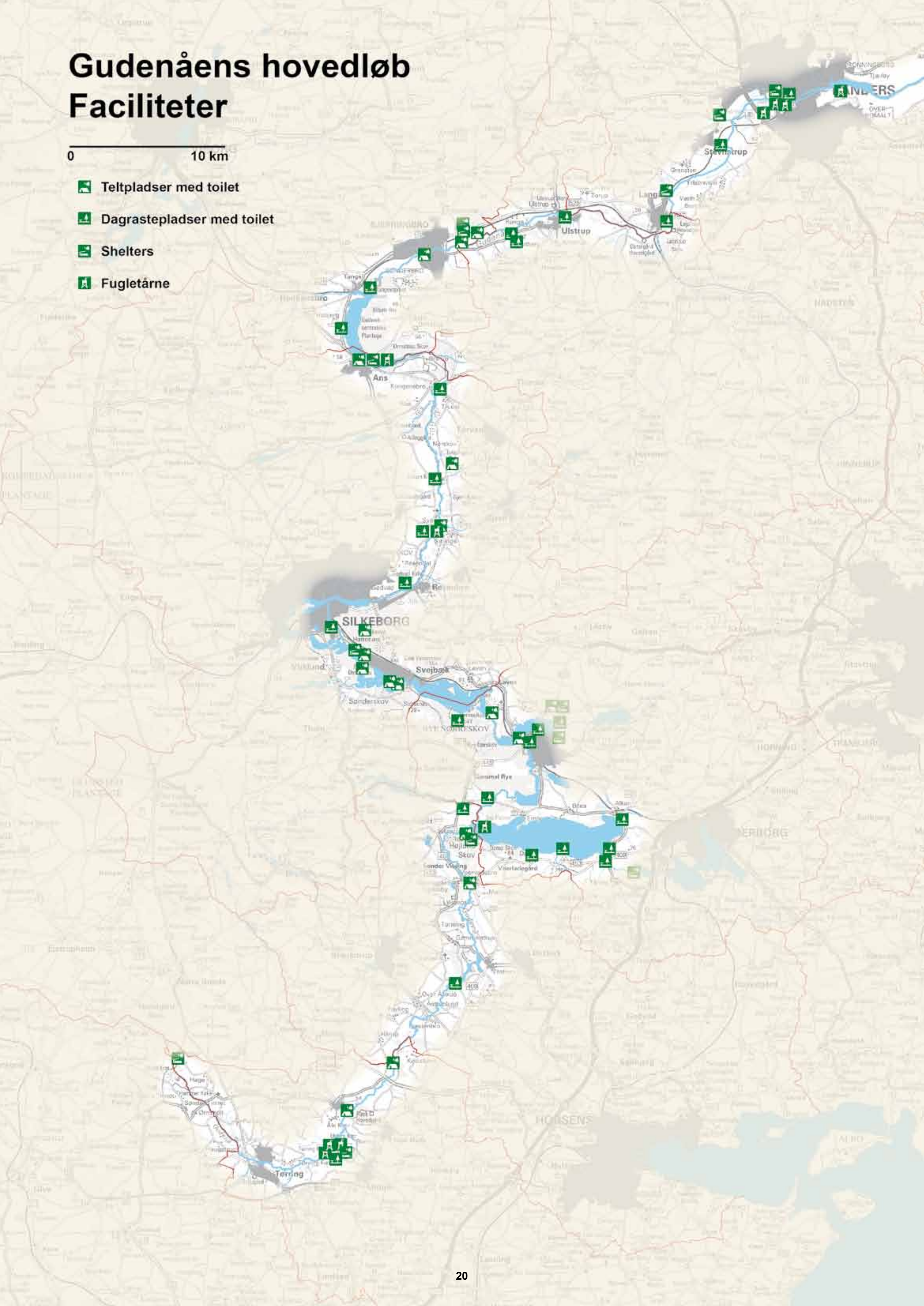

Gudenåens hovedløb

Faciliteter

0 10 km

- Teltpladser med toilet
- Dagrastepladser med toilet
- Shelters
- Fugletårne

Faciliteter

– borde/bænke, toiletter, P-pladser, primitive teltpladser, shelters, bål- og grillhytter, afmærkede cykelstier/ruter, afmærkede vandrerruter etc.

Langs Gudenåen er der allerede en mængde faciliteter som følge af de mange opgaver, som myndigheder gennem årene har løst omkring offentlighedens adgang til og ophold i landskabet – f.eks. ved afmærkning af stier, etablering af toiletter, rasteplasser, bål- og grillpladser og muligheder for at overnatte primitivt i landskabet.

Endvidere har private initiativer ført til indretning af opholdsområder af mere eller mindre offentlig karakter – f.eks. spejderområder med primitiv overnatning eller faciliteter til ophold som f.eks. bål- og grillpladser m.v.

Det kan også være borgerforeninger eller andre lokale foreninger og grupper, der har taget initiativ til indretning af faciliteter, eller det kan være f.eks. fondes erhvervelse af arealer til naturpleje eller naturgenopretning, hvortil der knyttes publikumsfaciliteter.

GudenaPartnerskaber

En ny arbejds metode, der har bredt sig i de seneste år er grønne partnerskaber, hvor private går sammen med f.eks. myndigheder og grønne organisationer om at forbedre eksisterende faciliteter eller skabe helt nye.

Det kan være svært at komme fra idé til resultat. Derfor kan man hos OplevGudena søge bidrag til særlige GudenaPartnerskaber om idé-udvikling og udarbejdelse af en projektbeskrivelse til ansøgninger og myndighedsbehandling.

Madpakkested med formidling - Koutrupgård ved Gudenåens kilder

Træstier i Uldum Kær, Foto: Michael Laursen

Shelterplads – Fladbro

Handicapvenligt fugletårn i Vorup Enge

Uldum Fugletårn

Isætningssted for kanoer og kajakker ved Emborg Bro er et nyetableret grønt partnerskab med deltagelse af bl.a. Borgerforeningen i Gl. Rye og Gl. Rye Bådlag.

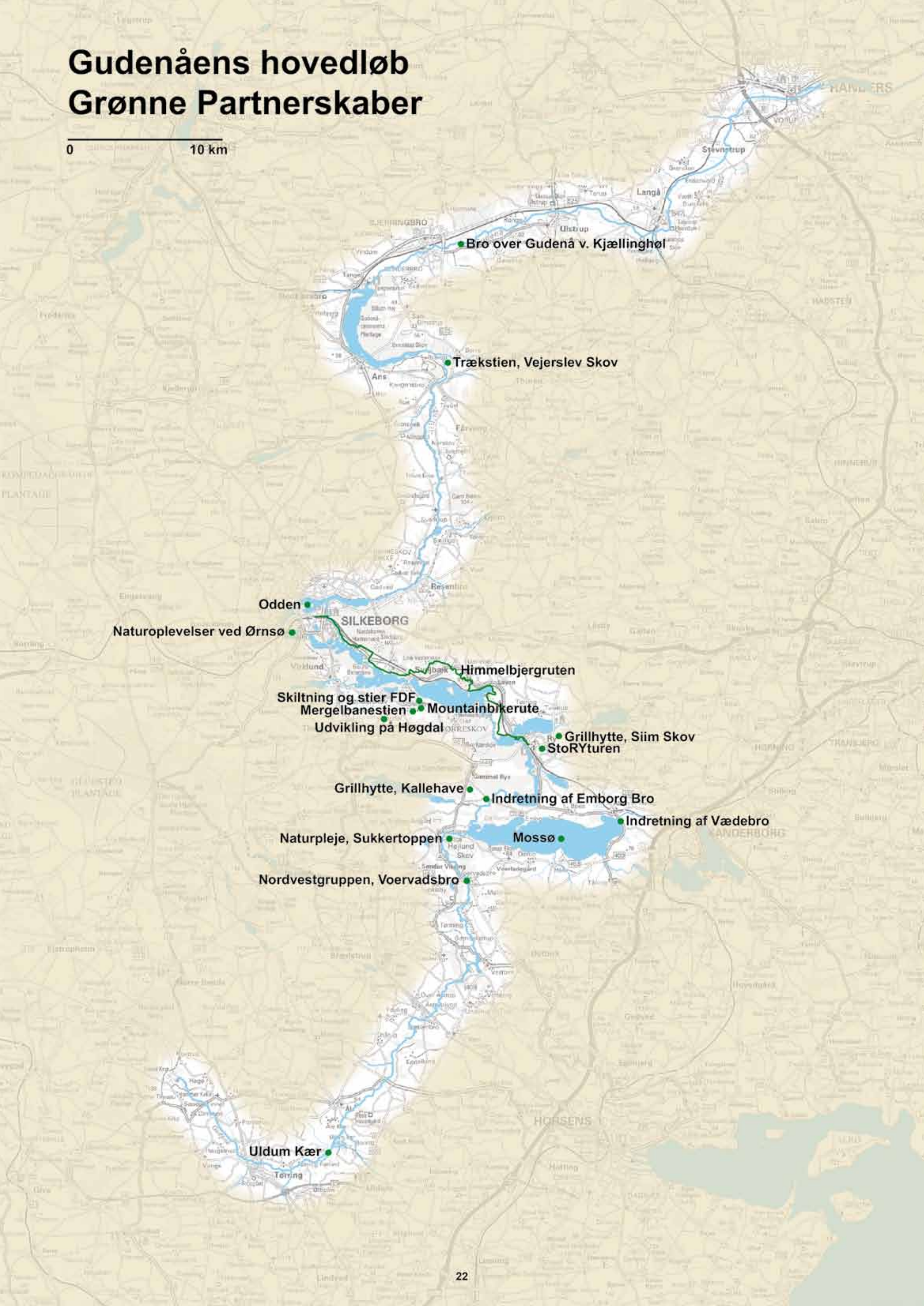
Afmærkning – eksempel fra Uldum Kær

Gudenåens hovedløb

Grønne Partnerskaber

0 10 km

Projekter

- eksisterende og kommende initiativer til naturgenopretning, naturpleje m.v.

En lang række projekter er på bedding langs Gudenåen – både myndigheder og private grupper tager i disse år initiativ til nye projekter, der finansieres via tilskud fra mange forskellige sider.

Mange af de større projekter udføres i samarbejde mellem myndigheder, lodsejere og fonde, der ser det som en opgave at bidrage til en bedre naturkvalitet. Og ofte betyder de nye projekter et behov eller ønske om adgang og formidling.

Lokale initiativgrupper arbejder med at bedre levevilkårene i landdistrikterne, og også sådanne projekter gennemføres med tilskud fra mange forskellige sider. Og hvad der kommer de lokale beboere til gavn, vil også i mange tilfælde kunne glæde områdets gæster.

OplevGudenaa har en ambition om at se disse mange projekter i et Gudenåperspektiv og sikre synergi og sammenhæng for at skabe adgang, oplevelser og formidling, som samlet set løfter Gudenåen og synliggør de unikke muligheder her.

Frivillige kræfter fra Aiken Borger- og Aktivitetsforening etablerer et offentligt opholdsområde ved Vædebro

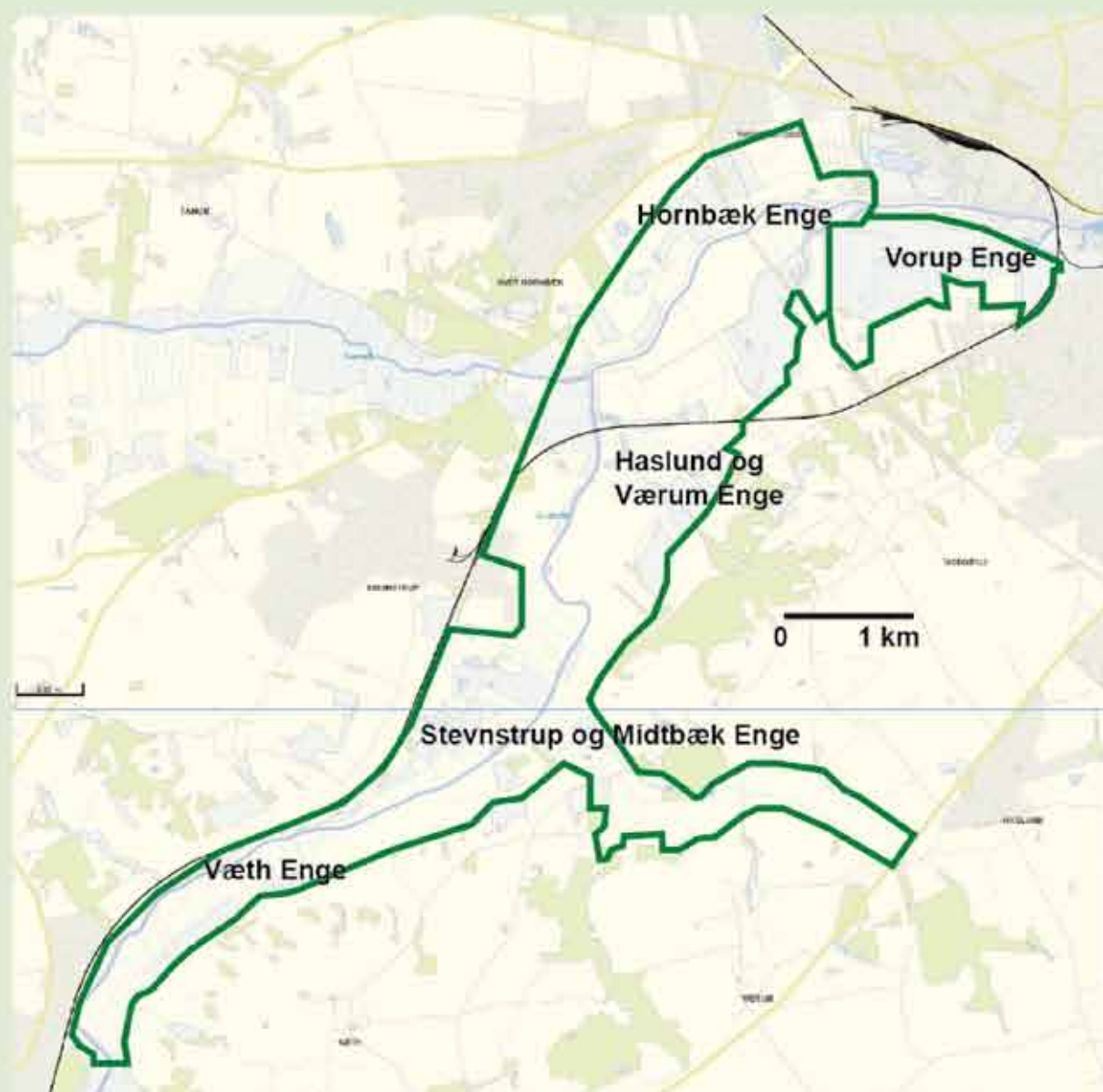

Enge ved Randers

Naturstyrelsen genskaber i samarbejde med Aage V. Jensens Naturfond og Randers Kommune store vådområder med græssede enge, åbne vandflader, rørskov og krat langs Gudenåen mellem Langå og Randers.

Formålet er at fjerne kvælstof fra Gudenåens vand, til gavn for Randers Fjord og havmiljøet. Samtidig forbedres levevilkårene for en lang række fugle- og dyrearter, og borgere får mulighed for gode naturoplevelser.

Projekterne begyndte med Vorup Enge som blev sat under vand i 2004.

Kjællinghøl-broen over Gudenåen er Danmarks længste bro udført i rundtømmer. Broen har et frit spænd på 35 meter. Sammen med ramperne er den næsten 90 meter lang. Den er etableret som et grønt partnerskab med bidrag fra Nordea Fonden, Naturstyrelsen, LAG Favrskov og LAG Viborg, Bjerringbro Atletik & Motion, Bjerringbro og Omegns Sportsfiskerforening, Bjerringbro Borger- og Erhvervsforening, Favrskov Kommune og Viborg Kommune.

Gudenåens hovedløb

Turisme m.v.

0 10 km

- Turistbureauer
- Campingpladser
- Vandrehjem
- Badestrande
- Spisesteder på landet
- Feriecenter
- Turistbåde
- Centerbyer med indkøb, restauranter og overnatning

CO²-neutral sejlads på sø og å – et udviklingsprojekt under VisitSkanderborg med støtte fra bl.a. Midtjysk Turisme. Projektet er i 2012 blevet hædret med Region Midtjyllands TurismeVækstPris under temaet Bæredygtige løsninger.

Turisme

- udvikling af Destination Gudenaa

Gudenå-området rummer – foruden enestående natur og kultur – en lang række turismevirksomheder og andet turismerelateret erhverv. I 2011 dannede 6 turismeorganisationer samt Favrskov kommune Foreningen VisitGudenaa for at udvikle og udnytte det store turismemæssige potentiale, der findes. Foreningen består af:

- VisitJuelsminde
- VisitHorsens
- VisitSkanderborg
- Turisme Silkeborg
- VisitViborg
- Favrskov kommune
- VisitRanders

Foreningen VisitGudenaa har pr. 1. juni 2012 søsat projektet "Gudenåen – en strøm af oplevelser", der løber frem til 31. maj 2014.

Projektets mål er at udvikle Gudenå-området til en stærk turistdestination ved at binde produkter sammen i temaer og pakker på tværs af kommunegrænser og markedsføre dem i Danmark og på nærmarkedene overfor de målgrupper, som efterspørger den type ferie.

Projektet er støttet af Randers, Viborg, Favrskov, Silkeborg, Skanderborg, Horsens og Hedensted Kommuner, Region Midtjylland samt Fødevareministeriet, EU og de lokale aktionsgrupper langs Gudenåen. Målet med projektet er at øge salg og omsætning samt skabe nye arbejdspladser.

Et af projektets første tiltag har været udviklingen af et nyt Gudenå-brand – altså de værdier og budskaber samt det visuelle udtryk, som alle aktiviteter realteret til Destination Gudenaa fremover vil udspringe af og afspejle. Det vil styrke sammenhængen på tværs af kommunegrænser og øge genkendelighed og vigtigst, vil det inspirere turister til at besøge Destination Gudenaa!

Sommeråben turistinformation på Himmelbjerget

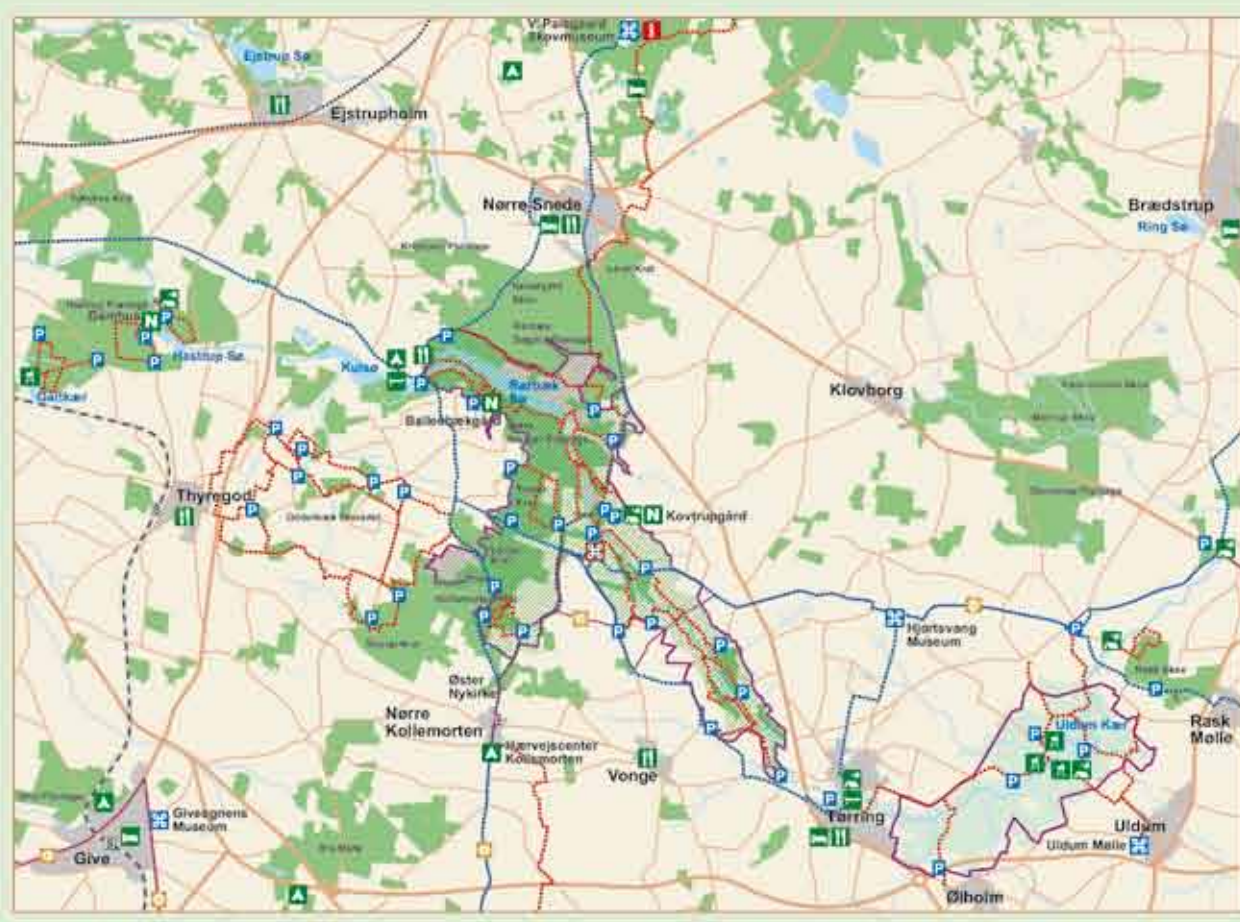

Det Store Vandskel

VisitJuelsminde og Naturstyrelsen Midtjylland gennemførte i december 2010 sammen med Midtjysk Turisme et forprojekt, der afdækkede oplevelsespotentialet og mulighederne for i praksis at etablere et oplevelsesrum i området omkring Det store Vandskel med bl.a. Gudenåens- og Skjernåens kilder, Tinnets Krat, Rørbæk Sø, Uldum Kær og Hærvejen.

Overordnet er den planlægningsmæssige vision og udfordring at sætte skub i en udvikling, som i basis bygger på de særlige natur- og landskabskvaliteter, der er i Det Store Vandskel.

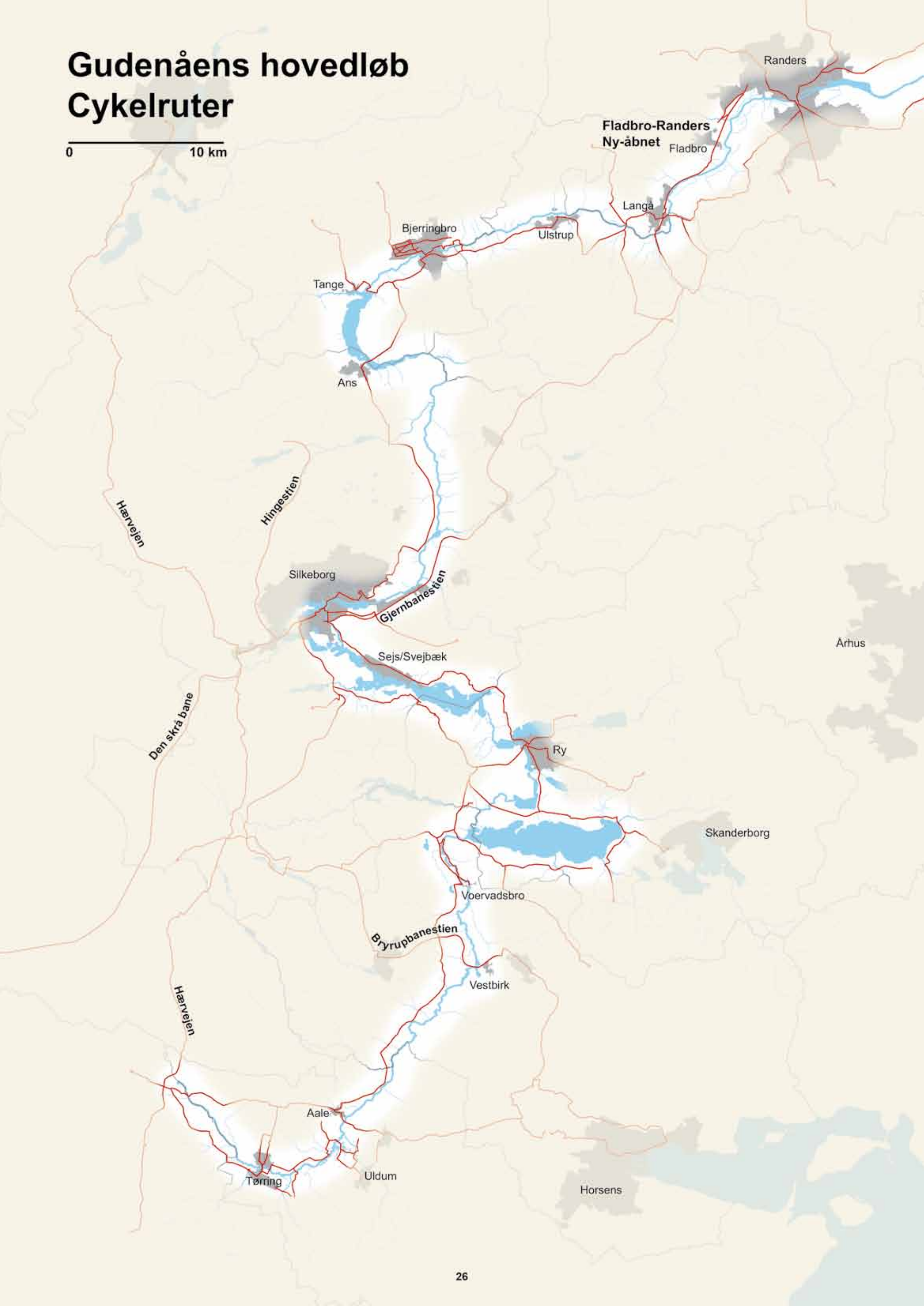
Projektet forventes inddraget i det grønne GudenaaPartnerskab, der er under etablering om Uldum Kær og Gudenåens øvre løb.

Gudenåens hovedløb

Cykelruter

0 10 km

Gudenåens hovedløb

Vandrestier

0 10 km

Vandre- og cykelstier

Naturbeskyttelsesloven sikrer almenheden adgang til bl.a. veje og stier i det åbne land og i skovene. Mange brugere af naturen er dog usikre på, hvordan adgangsreglerne skal fortolkes, og hvordan skal man forstå de mange private skilte, der opsættes i naturen af f.eks. lodsejere – skilte, som myndighederne ikke altid er opmærksomme på eller har tid til at behandle.

Det brede publikum leder efter afmærkede stier, hvor man kan føle sig nogenlunde sikre på, at man er på rette vej og at det er i orden at benytte stien. Mange af de afmærkede vandre- og cykelstier er sikret via fredninger, eller de ligger på offentlige arealer eller er sikret gennem frivillige aftaler som f.eks. Spor i Landskabet.

Afmærkede stier beror også ofte på lokale aftaler mellem aktive borgergrupper, lodsejere og myndigheder. En samlet oversigt over afmærkede stier er stærkt savnet og burde i realiteten kunne findes på f.eks. den statslige hjemmeside udinaturen.dk.

Her ville det være muligt for den ansvarlige "ejer" af en afmærket sti at ajourføre de afmærkede stier og sende data videre til andre hjemmesider, der f.eks. kunne markedsføre de lokale muligheder.

Må man sætte sig her?

Fra Vædebro ved Mossø

De regionale cykelruter er tydeligt skiltet

Den fredede Træksti er hyppigt oversvømmet.

Et nyt og meget bredt funderet grønt GudenaaPartnerskab om en vandresti fra Ry Station til Silkeborg Station, Himmelbjerggruten, nord om søerne vil give nye indsigter og udsigter til Himmelbjerget

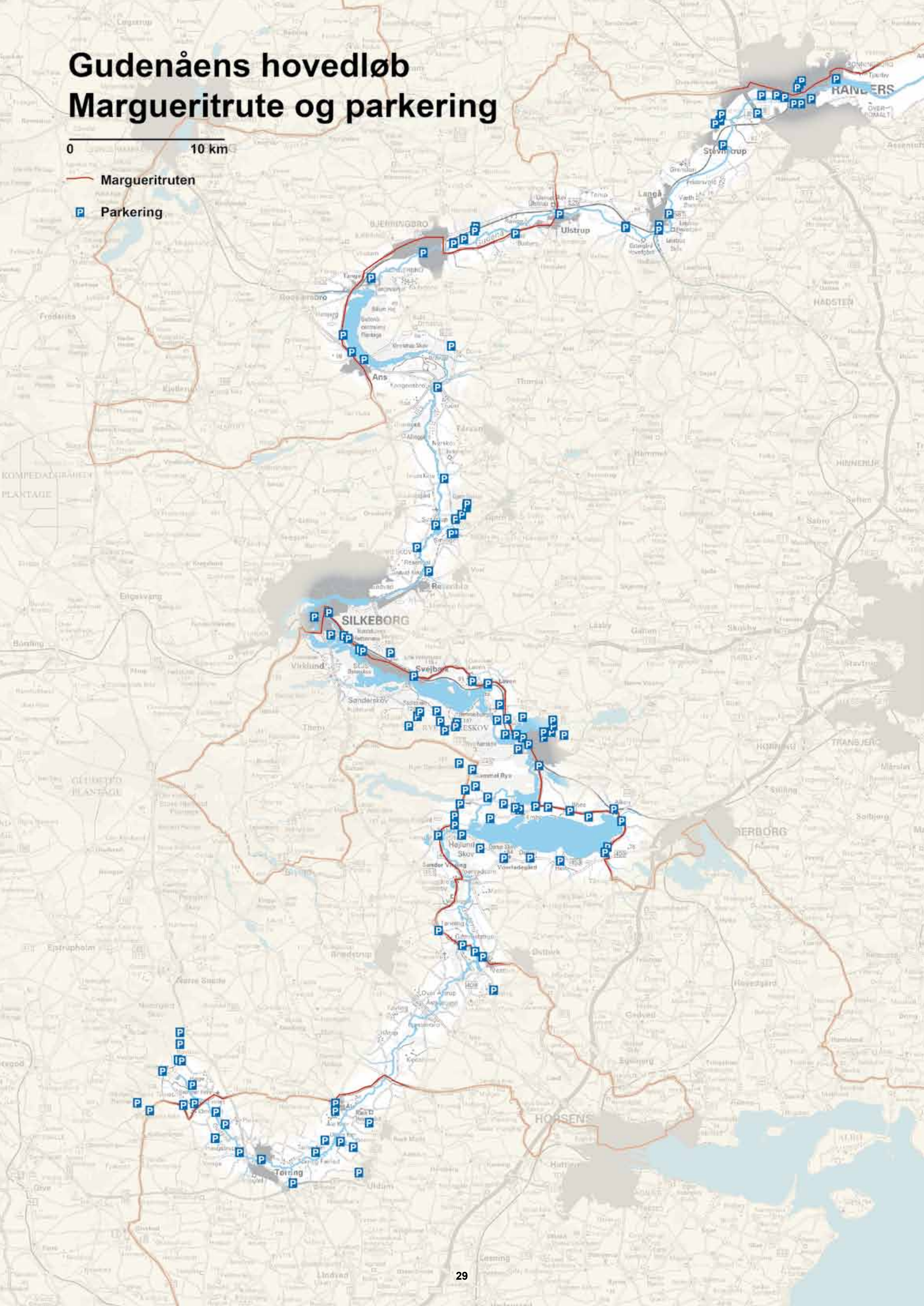
Gudenåens hovedløb

Margueritrute og parkering

0 10 km

Margueritruten

P Parkering

Gudenåens hovedløb

Motorbådstema

0 10 km

- Turistbåde
- Isætningssteder
- Motorbådssejladts tilladt
- Motorbådssejladts forbudt

Motorbådssejlsads

Der skal altid søges om tilladelse til at sejle med motordrevet fartøj på Gudenåsystemet, og båden skal være forsynet med et registreringsnummer. Fartøjer som udelukkende sejler nedstrøms Randers Bro er ikke omfattet af registreringspligten.

Registrering af hjemmehørende motordrevne fartøj koster 200 kr. om året. Et fartøj er hjemmehørende, hvis ejeren er bosiddende i eller har sommerhusadresse i Randers, Viborg, Favrskov, Silkeborg, Skanderborg, Horsens eller Hedensted Kommuner. Et fartøj, som har fast liggeplads ved Gudenåen, betragtes også som hjemmehørende.

Motordrevne fartøjer er motorbåde, sejlbåde med påhængsmotor, robåde med påhængsmotor og elbåde m.v.

Fartøjer, som ikke kan betragtes som hjemmehørende, er også velkomne på Gudenåsystemet. Motordrevne fartøjer, som gæster Gudenåsystemet, skal have gæstenummer inden båden søsættes. Et gæstenummer koster 30 kr. og er gældende i 14 dage.

Brosamarbejdet på søerne i Søhøjlandet

Ry Bådlaug, Silkeborg Motorbådklub og Silkeborg Sejlklub har indgået et samarbejde om broer ved søerne i Søhøjlandet.

De tre klubber i brosamrådet ejer og vedligeholder i fællesskab en del broer i søsystemet. Ved de fælles broer kan klubbernes medlemmer frit lægge til. Klubberne har desuden en aftale med Hjejleselskabet om at kunne benytte selskabets broer, når der fortøjes på siden af broerne uden gene for rutebådene.

Indelukket, Silkeborg

Vandskoter
forbudt
jetskis
banned
jetskis
verboten

Registrering af motorbåde påbudt!

- Sejlsads med motor må kun ske med nummererede fartøjer, registreret og gebyrbetalt på www.baad.gudsam.dk – og kun på de vandløb og søer, der er markeret med blå på kortet. Det er ikke nødvendigt at registrere sejlfartøjer, som aldrig benytter sig af motor.
- Motordrevne fartøjer, der ikke er hjemmehørende på Gudenåsystemet, skal føre en gæstenummerplade ved sejlsads. Gæstenummerplade kan bl.a. købes hos de nævnte forhandlere.
- Al sejlsads og landgang er forbudt i siv- og tørskov.
- Overtrædelse af hastighedsbestemmelser, lokale sejlsadsforbud og manglende registrering/nummerplade straffes med bøde.

Sailing with motor is permitted with a registered vessel carrying a number. You can register and pay the obligatory fee at <http://baad.gudsam.dk> – you can also rent a temporary number. When registered you are allowed to sail on the lakes and streams marked blue on this map. It is not necessary to register boats without motor.

Motorboats that do not normally belong on the Gudenå Waterway must have a "Guest numberplate" when using the waterway. The numberplate can be bought at any of the outlets named below.

All sailing and landing is prohibited in reed thickets and forests of reeds.

Exceeding the speedlimits, ignoring local restrictions for sailing and failure to have the necessary registration or numberplate will result in a fine.

Motorboot fahren ist nur mit nummerierten und auf <http://baad.gudsam.dk> registrierten Fahrzeugen für die Gebühr gezahlt worden – und zwar nur auf den blau markierten Abschnitten von Wasserläufen und Seen auf der Karte. Segelboote, die niemals mit einem Motor angetrieben werden, müssen nicht registriert werden.

Motorboote (ohne Heimathafen im Gudenåsystem) sind zum Fahren eines Gäste-Kennzeichens verpflichtet. Diese können bei unten genannten Händlern bestellt werden.

Das Befahren von und Landungen in den Röhrichtsträucher sind verboten.

Übertretungen der Geschwindigkeitsbestimmungen, lokale Verkehrsverbote oder eine fehlende Registrierung/Nummernschild wird mit Ordnungsstrafen geahndet.

Gæstenummerplade kan lejes hos / Visitors' number plates may be hired at / Gastkennzeichen können Sie mieten bei:

Randers Turistkontor Rådhusstræde 4 8900 Randers Tlf. 86 42 44 77	Randers City Camping Hedervej 9, Fladå 8920 Randers NV Tlf. 86 42 93 61	Ramsdal Camping Hagensvej 26 8660 Ustrup Tlf. 86 46 34 27	Silkeborg Turistbureau Tlf. 86 62 19 11	Gudenåens Camping Vejlevej 7 8600 Silkeborg Tlf. 86 62 22 01	Indelukket spiseslet Åhave Allé 9C 8600 Silkeborg Tlf. 86 62 64 79
--	--	--	--	---	---

Gudenåkomiteén
Brugerrådet for sejlsads

Silkeborg
Kommune

Skanderborg
Kommune

Eksempel på infotavler, der er opsat ved isætningssteder langs Gudenåen

Sejlsregler for kanoer og kajaker

Før du begynder på din tur, skal du vide:

Hvilke kanoer og kajaker er lovligt at sejle med?

Udlejningsfartøj

For hele Gudenåen fra Tørring til Randers lejes fartøj hos godkendt udlejer, se www.gudenaakomiteen.dk eller kommunernes hjemmesider.

Godkendte udlejningsfartøjer har særlige registreringsnumre.

Adgangsregler er indført mellem Tørring og Klostermølle, da der her er et begrænset antal startmuligheder for sejls. Stærkningen er mest velegnet til familiesejls. Det fornødne adgangstegn i forbindelse med leje af fartøj fås her af de godkendte udlejere ved kontraktindsatsen.

Sejls med fartøjer, der er lejet på anden måde, er ikke lovlig på Gudenåen – for Tørring-Klostermølle heller ikke med gæstebådgangstegn på det lejede fartøj.

Hjemmehørende fartøj

Denne kategori omfatter særlig registrering af fartøjer på den sejlsbegrænsete strækning Tørring-Klostermølle.

Registreringen administreres af Horsens og Hedensted kommuner og er indtil videre gældende for borgere med kano eller kajak, som er bosiddende inden for de gamle kommuner Tørring-Uldum, Brædstrup og Gødved.

Gæstefartøj

Brug af gæstefartøj mellem Mossø og Randers kræver ikke registrering. På strækningen Tørring til Mossø kræver brug af gæstefartøj registrering i form af adgangstegn.

Et gæstefartøj må være et fartøj, man låner eller selv ejer, men ikke et lejet fartøj. Et lejet fartøj må ikke være registreret til anden sejls på Gudenåen, dvs. hverken som udlejningsfartøj eller hjemmehørende fartøj.

Skoier og spejdere må arrangere gæstesejls for egne elever/medlemmer, som lån, i skolens/distriktets/kredsens egne fartøjer.

For gæstebådgangstegn betales der gebyr på 125 kr. pr. tegn, og gyldigheden er 3 dage. På grund af begrænset startmuligheder sælges max. 50 gæstebådtegn pr. uge.

Gæstebådtegn skaffes ved henvendelse til Tørring Teltplads på tlf. 41 67 58 00 eller www.torringteltplads.dk.

Ved isætning fra Tørring Teltplads betales en isætningsafgift på 25 kr. pr. enhed. Isætningsafgiften går til vedligeholdelse af faciliteterne på Tørring Teltplads.

På strækningen fra Tørring til Klostermølle er det kun tilladt at

- sejle i perioden 16. juni til 28. februar og i tidsrummet kl. 8-18. Grupper opfordres til for sejlsden påbegyndes at sikre sig overnatningssted, som kan nås inden for lidsrammen.
- sejle med strømmen.
- sejle, hvis der kan fremsendes gyldigt adgangstegn.
- anvende 2 og 3 personers kanoer samt 1 og 2 personers kajaker, med mindre anden særlig tilladelse foreligger fra Horsens eller Hedensted Kommune.
- sejle familiesejls i grupper på maks. 15 fartøjer, hvis man fra sejlsdagens start opdeles i enheder på maks. 5 fartøjer med passende lidsafstand, som skal opretholdes under hele sejlsden.

På strækningen fra Rørværket til Mossø er det ikke tilladt at

- påbegynde turen ved isætning på Klostermølle.
- sætte fartøjer eller gå i land langs Klosterkanalen fra Rørværket (se detailkort 2, Klostermølle) til Klostermølle. Brugere af udlejningsfartøjer må dog efter aftale med udlejeren foretage landgang på den dertil indrettede opholdingsplads ved sydsiden af Klosterkanalen ca. 300 meter før Klostermølle.

På Tåning Å er det kun tilladt at

- sejle i tidsrummet kl. 6-22.

Alle steder, hvor du må sejle, er det kun tilladt at

- sejle i fartøjer med godkendt redningsvest til samtlige personer – vesten må af sikkerhedsmæssige grunde ikke bruges til at sidde på.
- sætte fra land, når den ansvarlige udlejer/naturvejleder eller gruppeleder forinden afsejling har givet kvalificeret instruktion om padleteknik og naturbeskyttelse herunder om at undgå påsejling af gydebanker (områder med lav vandstand).

Når du er på turen, skal du vide:

Det er ikke tilladt at

- sejle i siv- og rørbevoksede vandområder og de steder, hvor skiltning eller opslag viser sejlsforbudt udviser støjende adfærd.
- fiske eller jage uden de fiske- og jagtbefrægtedes særlige tilladelse.
- henkaste affald af enhver art i naturen.

Det er kun tilladt at

- gå i land på de afmærkede raste- og overnatningspladser samt landgangssteder.
- gå i land på private arealer, hvis ejers tilladelse foreligger, eller hvor naturbeskyttelseslovens almindelige adgangsbestemmelser er gældende. Herefter kan man normalt færdes til fods på skovveje fra kl. 8 til solnedgang. På samme måde er det normalt tilladt at færdes på udyrkede, uhægnede arealer.
- overnatte på de afmærkede overnatningssteder.
- overnatte på private arealer, hvis ejers tilladelse foreligger.
- lænde bål på godkendte bålpladser på raste- og overnatningssteder.
- lænde bål på private arealer, hvis ejers tilladelse foreligger.
- særlige opslag om forbud mod bål og brug af åben ild skal altid respekteres.

Særlige sikkerhedsråd

- Brug altid redningsvest.
- Hold afstand mellem fartøjerne.
- Stå aldrig op i kanoerne.
- Hold afstand til fiskeredsbåde.
- Undgå at medtage hunde.
- Undlad at sammenbinde kanoer og/eller kajaker.

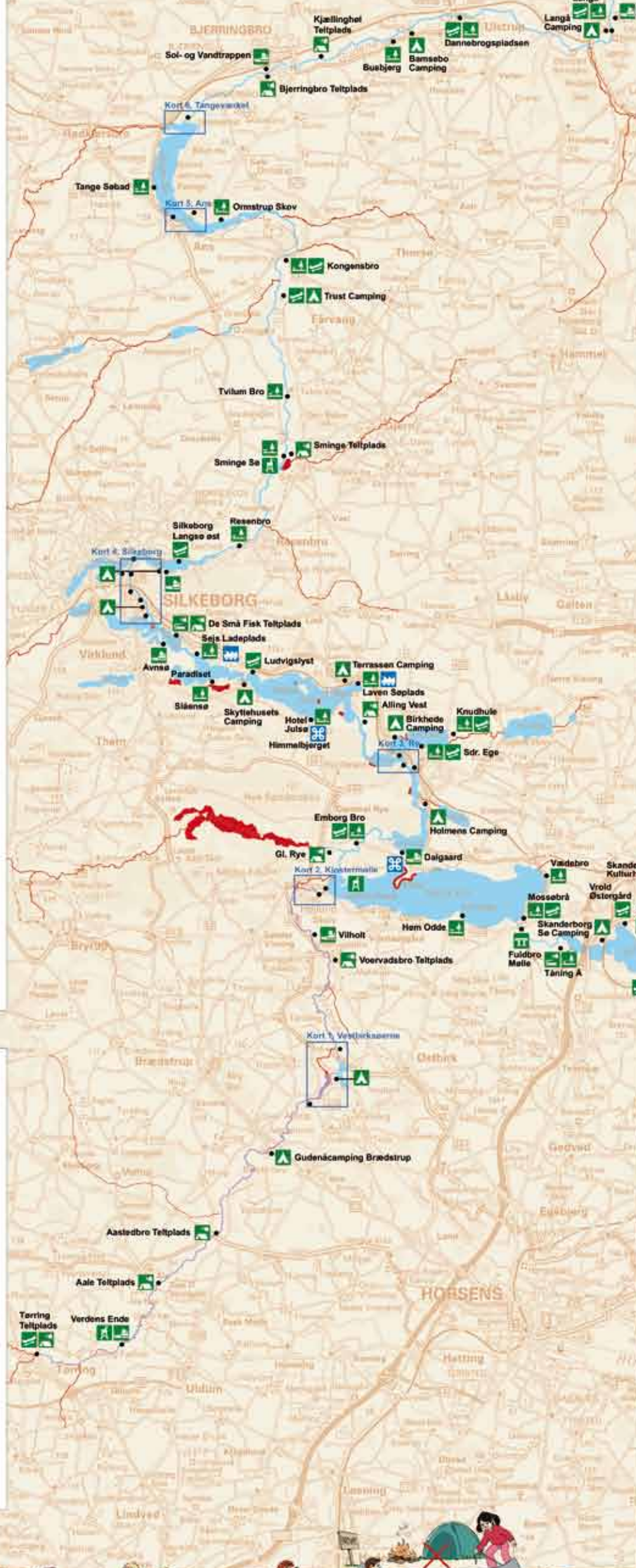
Signaturer

- Sejls med kano og kajak tilladt, canoeing and kayaking allowed
- Sejls tilladt med strømmen, downstream sailing allowed
- Sejls forbudt (kun tilladt med godkendelse fra vandløbsmyndigheden), sailing forbidden
- Turistbureau, tourist office
- Attraktion/museum, sight/museum
- Banegård, train station
- Vandrehjem, youth hostel
- Campingplads, camping
- Teltplads, primitive campsite

- Shelterplads, shelter
- Fugletårn, bird-observation tower
- Rasteplads med toilet, picnic area with toilet
- Landgangssted uden toilet, landing point without toilet
- Overbæring, transfer place
- Isætningssted for kanoer og kajaker, landing site for canoes and kayaks
- Detailkort, map section

OBS: Selvom sejls på visse seer er tilladt – f.eks. Vesse, Veng Se og Ravnsø, så kan isætning kun ske med accept fra lodsejerne, da arealerne omkring søerne er private.

Kort: © Kari- og Mathias/Projekt og de respektive kommuner

Cirka afstande

Tørring-Aale	10 km
Aale-Aastedbro	4 km
Aastedbro-Brestensbro	7 km
Brestensbro-Vestbirk Vandkraftværk	7 km
Vestbirk Vandkraftværk-Voervadsbro	6 km
Voervadsbro-Klostermølle	6 km
Klostermølle-Ry	11 km
Ry-Skytshuset	9 km
Skytshuset-Sikeborg	8 km
Sikeborg-Sminge	11 km
Sminge-Kongensbro	11 km
Kongensbro-Ans	8 km
Ans-Bjerringbro	9 km
Bjerringbro-Ulstrup	10 km
Ulstrup-Langå	9 km
Langå-Fladbro	10 km
Fladbro-Randers	5 km
Skanderborg-Mossøbrå	10 km
Mossøbrå-Hem Odde	3 km
Hem Odde-Klostermølle	6 km

En dagstæjs er typisk 15-20 km

Gudenåkomiteen

Gudenåkomiteen er et samarbejde mellem de 7 kommuner, der ligger langs Gudenåen. Komiteen rådgiver kommunerne om natur- og miljøbeskyttelse og rekreativ anvendelse af Gudenåens vandsystem. Brugerrådet for sejls har til formål at koordinere den rekreative anvendelse af Gudenåens vandløb og søer og rådgive myndighederne om reguleringen af sejlsden.

Du kan finde flere oplysninger på hjemmesiden:

www.gudenaakomiteen.dk

Denne folder er udgivet af Tekniskgruppen for sejls under Brugerrådet for Sejls på Gudenåen i april 2011. Medlemsret har man efter forkyldt efter anden lovgivning, stykkes § 10 i bekendtgørelse nr. 111 om ikke-erhvervsrettslige sejls og anden færdsel på Gudenåen med advarsels- og seer fra Tørring til Randers med bade den, der:

- 1) sejler i siv- og rørbevoksede vandområder (§ 3)
- 2) sejler på vandområder, hvor sejls ikke er tilladt (negative adgangstegn) (§ 3)
- 3) overtræder den maksimale tilladte hastighed (§ 3, stk. 2-14)
- 4) overtræder registreringsbestemmelserne for motor- og bådsejls fartøjer og for kanoer og kajaker optræder Klostermølle (§ 4, stk. 2, § 5 og § 6)
- 5) anvender bagsejling eller kapsejls uden tilladelse fra kommunen (§ 7)
- 6) udøver udlejningsvirksomhed med fartøjer til sejls uden kommunens tilladelse (§ 8)
- 7) skader eller forurener vandsystemet af kommunerne i medfør af § 4, § 5 og § 6, eller vider forurener i tilslutning hermed af kommunerne efter § 3, stk. 4, § 7, § 8 og § 9

Stroffer kan stipes til længere i end 1 år, hvis overtrædelsen er begået forbeholdt eller ved grov usaglighed, og hvis der ved overtrædelsen er

- 1) voldsom forurening af vandsystemet, som især skyldes af beskyttelse i henhold § 1, eller forurening af vandsystemet, eller
- 2) opstået eller skyldes en økonomisk forurening for den pågældende søer eller andre.

På Gudenåen i kano og kajak 2012

Kano- og kajaksejlads

En af de mest populære måder at opleve Gudenåen på er ved at sejle i kano eller kajak. Det er muligt at sejle på åens hovedløb fra Tørring til Randers. På strækningen fra Tørring til Klostermølle er der adgangsbegrænsning, og man må kun sejle med strømmen og kun i dagtimerne i perioden 16.06-28.02. Derfor er kano- og kajaksejladsen ovenfor Klostermølle reguleret via adgangstegn. Der kan udstedes op til 3.200 adgangstegn om året.

Gennem årene har myndighederne indgået aftaler om 13 primitive teltpladser for kano- og kajakfolket. Her er som regel toiletter, borde/bænke og grill- og bålpladser. Dertil kommer campingpladser, kroer og vandrehjem, der også kan benyttes af de sejlede til overnatning.

Endvidere er en række landgangssteder etableret langs åen. Her er det muligt at gå i land og holde rast under sejladsen – dog uden mulighed for overnatning.

Gudenåkomiteen administrerer sejladsbekendtgørelsen og drøfter retningslinier for bl.a. udlejning af de kanoer og kajaker, som udbydes af private udlejere.

Skimminghøj Teltplads

Klostermølle

Bredvad Mølle

Svostrup Bro

Bjerringbro Teltplads

Gudenåens hovedløb

Museer og naturseværdigheder

Museer

Der ligger en lang række museer langs Gudenåen, og på forskellig vis har museerne roller at spille i den samlede formidling af Gudenåen.

Kulturhistoriske museer

De kulturhistoriske museer belyser forandring, variation og kontinuitet i menneskers livsvilkår fra de ældste tider til nu. De statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museer indgår med et ansvarsområde i det landsdækkende museumssamarbejde.

De statslige og statsanerkendte museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne virke for, at væsentlige bevaringsværdier

sikres for eftertiden – herunder varetage den arkæologiske kulturarv, som omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider.

De arkæologiske ansvarsområder følger kommunegrænserne, idet flere kommuner kan omfattes af et enkelt museum.

Dertil kommer en række lokale specialmuseer, som hører under de statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museer.

Kunstmuseer

Kunstmuseerne belyser billedkunstens historie og aktuelle udtryk samt dens æstetiske og erkendelsesmæssige dimensioner.

Uldum Mølle – et naturcenter for Uldum Kær?

Ferskvandsmuseet i Ry – nu med solceller i tilknytning til projektet CO²-neutral sejlads på sø og å.

Museum Jorn i Silkeborg

Vilhelm Kyhn (1819-1903), Ved Rye Mølle.

Silkeborg Kulturhistoriske Museum har til huse i Silkeborg Hovedgård

Gudar – nær Gudenådalens Museum i Bjerringbro

Attraktioner og naturseværdigheder

4 "HARE-attraktioner" ved Gudenåen skiller sig ud som de mest besøgte – Himmelbjerget, AQUA, Regnskoven og Energimuseet.

Himmelbjerget

Det brune johanneskors viser vej til 56 særligt udvalgte seværdigheder i Danmark, hvor natur er et væsentligt kriterie. Himmelbjerget er den eneste naturseværdighed ved Gudenåen der er udpeget på nuværende tidspunkt.

Attraktioner

Energimuseet er en selvejende institution med hjemsted i Viborg Kommune. Museet er et statsanerkendt, landsdækkende kulturhistorisk specialmuseum.

AQUA Akvarium & Dyrepark er et nationalt omdrejningspunkt for formidling af viden og oplevelser om natur, miljø og kultur ved de ferske vande i Danmark. AQUA arbejder på at beskytte og fremme dyre- og planteliv ved danske søer og vandløb.

Randers Regnskoves formål er på almenlyst vis at drive et zoologisk anlæg for at udstille en bred vifte af dyr og planter og øge interessen og forståelsen for naturbevarelse og naturens mangfoldighed samt bl.a. at tilbyde målrettet undervisning fra børnehaveniveau til universitetsniveau i en skoletjeneste.

Himmelbjerget besøges anslået af ca. 250.000 gæster årligt

AQUA ved Ferskvandscentret i Silkeborg har årligt ca. 125.000 gæster. Foto: Lars Nygaard

Energimuseet har ca. 40.000 besøgende årligt

Randers Regnskov har et årligt besøgstal omkring 300.000

Gudenåens hovedløb

Naturcentre og -skoler m.v.

0 10 km

Skovhuset
Randers Naturcenter

Naturskolen Kjællinghøl

AQUA Sø- og Naturcenter

Friluftscenter Sletten
Høgdal

Himmelbjergegnens
Friluftsgård

Naturligvis

Klostermølle

Koustrupgård

Gudenåens hovedløb

Ubemandet formidling

Formidling

Kulturinstitutioner, attraktioner, udstillinger, natur- og kulturformidlingscentre m.v.

Der findes utallige eksempler på formidling langs Gudenåen – fra infotavler, udstillinger, museumsformidling, naturskole-aktiviteter, guidede ture og til det nyeste skud på stammen – digital formidling.

Formidlingen er meget ofte knyttet til konkrete lokale steder og handler om kulturhistorie eller dyre- og plantearter. Mange af de ældre formidlingstavler omhandler mere den konkrete aktivitet eller det konkrete projekt, der har ført med sig, at tavlen i sin tid blev opstillet. Kun en meget begrænset del af formidlingen knytter sig til hele Gudenåen som et sammenhængende forløb gennem landskabet.

Bogen Gudenåens Kulturhistorie ved Erik Hofmeister, 2012, er et meget oplagt udgangspunkt for opbygningen af en samlet kulturhistorisk formidlingsstrategi for Gudenåen.

Strategien kan tage udgangspunkt i en tilpasning og renovering af eksisterende formidling, så der opstår en helt ny og sammenhængende systematik i temaer, der knytter sig til hele Gudenåens hovedløb og opbygget i et formidlingshieraki, der bygger på:

- Bemandet formidlingscenter – (museum med entré, attraktion med entre, naturskole etc.)
- Ubemandet formidlingscenter – (ubemandet museum, naturudstilling, madpakkerum med formidling, toilet etc.)

- Formidlingslokalitet med faciliteter (opholdsområde med parkering, borde/bænke, toilet, primitiv overnatning etc.)
- Formidlingspunkt (pæl med piktogram eller QR-kode)

OplevGudenaa skal sikre formidling på tværs af niveauerne – visuelt og indholdsmæssigt. Den overordnede digitale formidling fra kilde til fjord skal sikres sammenhæng fra QR-koden i landskabet til formidlingscentret på AQUA og til websites, som publikum kan anvende fra hjemmecomputer og/eller mobiltelefon under besøg i området.

Derfor har OplevGudenaa i 2012 afholdt det første møde med en række formidlere langs Gudenåen. Målet er at koordinere formidlingsindsatsen på sigt og finde og bruge hinandens styrker.

Opdaterede velkomst-tavler i et ensartet koncept langs hele Gudenåen kunne være en ambition.

Brochurer

Titel/emne

På Gudenåen i kano og kajak
Cyklist Turistkort
Cykelruter i Vejle Amt
Som perler på en snor, klostre langs Gudenåsystemet
Ture i Viborg Amt, Vandkraften på Viborgeggen
Gudenåens og Skjernåens Kilder
Rørbaek Sø
Oplev Uldum Kær
Naturstien Horsens-Silkeborg
Natur og kulturoplevelser i Søhøjlandet
Mossø, DK, UK, D
Fugletårne ved Mossø og Rye Mølle
12 dejlige traveture i Søhøjlandet, DK, UK
12 dejlige cykelture i Søhøjlandet, DK, UK
StoRYturen
Museumsbilet Gl. Turisten
Himmelbjerget, Sletten, Slænsø
Himmelbjerget, DK, UK, D og NL
Vandresten ved Store Knøs
Mergelbanestien
Renaissancens glasproduktion i Glarbo-området
FDF Friluftscenter Sletten
Vandreruten Århus-Silkeborg
Nordskoven, Silkeborg
På mountainbike i Nordskoven, Silkeborg
Langs Sø og Å, Indelukket, Vejlbø Mose, Vådbundsarboretet
Silkeborg Slot
Silkeborg - Kort og godt
Trækstien, Randers-Silkeborg
By, Sø og skov, Langsøstien
Byen og åen, papirfabrikken
Sminge Sø og Trækstien
Gjern Bakker
Hjerminde / Kjællinghø, Bjerringbro
Langå Egeskov
Vorup Enge ved Randers Midtby
Lystfiskeri, Randers Fjord/Gudenå, DK, UK, D
Naturoplevelser i Randers

Udgiver

Gudenåkomiteen
Århus Amt
Vejle Amt
Søhøjlandets Økomuseum
Viborg Amt
Naturstyrelsen
Vejle og Hedensted Kom., NST, m.fl.
Hedensted Kommune, Naturst.
Naturstyrelsen
Oplev Søhøjlandet
Kommuner og Naturstyrelsen
Århus Amt
Visit Skanderborg
Visit Skanderborg
Oplev Søhøjlandet
Ferskvandsmuseet
Naturstyrelsen
Visit Skanderborg
Himmelbjerget Friluftsgård
Himmelbjerget Friluftsgård
Oplev Søhøjlandet
FDF
Århus Amt
Naturstyrelsen
Naturstyrelsen
Naturstyrelsen/Silkeborg Komm.
Silkeborg Museum og kommune
Turisme Silkeborg
Naturstyrelsen og kommunerne
Silkeborg Komm., Nst. m.fl.
Silkeborg Kommune
Silkeborg Kommune
Dansk Skovforening
Naturstyrelsen
Danmarks Naturfond
Randers Kom. og AV Jensens Fd.
Visit Randers
Visit Randers

Type

Kort
Cykeltursfolder, kort
Cykeltursfolder, kort
Kulturhistorie
Biltursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Kort
Kort
Fugle
Vandretursfolder, kort
Cykeltursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Kulturhistorie
Vandretursfolder, kort
Kulturhistorie
Vandretursfolder, kort
Kulturhistorie
Vandretursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Cykeltursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Kulturhistorie
Kort
Vandretursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Kulturhistorie
Fugle
Vandretursfolder, kort
Vandretursfolder, kort
Projekt
Projektfolder, kort
Specialbrochure, kort
Kort

Bøger, pjecer, temaer

Titel/emne

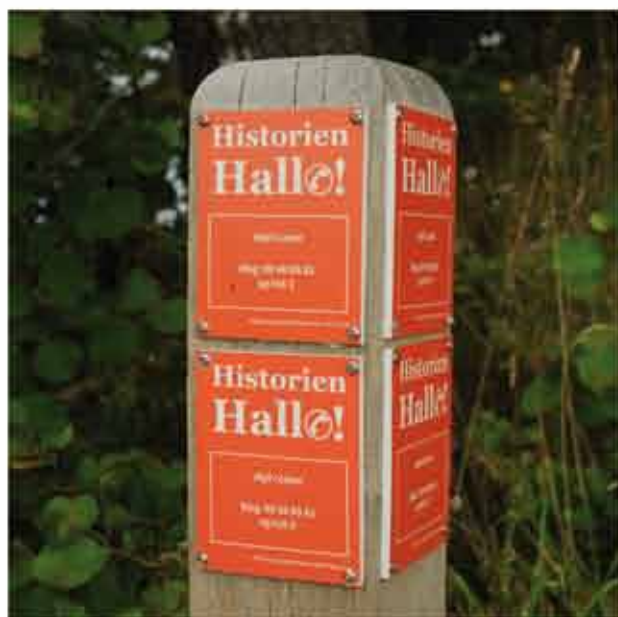
Gudenåen
Silkeborg 1846-1996
Vand, kraft og værker - 900 år med Gudenåens arbejdskraft
Gudenåens Kulturhistorie
Gode historier i Søhøjlandet
Trækstien ved Silkeborg Langsø
Banesti - Resenbro-Langå
Langs Gudenåen for 100 år siden
Margueritruen
Guide til grønne oplevelser i Randers
Fuglene i Vorup Enge
Landsbyer i Randers Kommune
Den Danske Klosterrute
Hærvejen, guide for vandrere og cyklister
Jylland på Tværs

Udgiver

Gudenåkomiteen, 1991
Silkeborg Kommune
Allan Leth Frandsen
Erik Hofmeister, 2012
Oplev Søhøjlandet
Hans Boe, 1996
Leif Berthelsen
Silkeborg Bibliotek, 1986
Friluftsrådet/Naturstyrelsen
Randers Kommune
DOF og Randers Kommune
Visit Randers
klosterruten.dk
haervej.dk
jylland-paa-tvaers.dk

Type

Projekt
Kulturhistorie
Kulturhistorie
Kulturhistorie
Kulturhistorie
Naturhistorie
Privat beskrivelse
Kulturhistorie
Guide
Kortbog
Fugle
Kulturhistorie
Kulturhistorie
Guide, kort
Guide

Historien Hallo, Silkeborg Museum

Randers Audioguide, Randers Naturcenter

Mobil digital formidling

Flere steder langs Gudenåen er der etableret digital formidling, hvor man via mobiltelefonen kan "ringe til en historie" eller scanne en QR-kode, som leder til en hjemmeside med historier, videoer, billeder, lydfiler etc.

Den digitale formidling vil i de kommende år blive videreudviklet og drage fordel af de teknologiske landvindinger, der hele tiden foregår. Det er oplagt at etablere formidling via de meget fleksible muligheder, der knytter sig til at publikum selv er i besiddelse af det nødvendige værktøj. Og ejerskab af smartphones breder sig hastigt for tiden.

Blandt de største svagheder kan nævnes den meget variende dækning af mobilsignalet, behovet for at kunne oplade mobiltelefonerne og til en vis grad omkostningerne til at downloade information. Mobil digital formidling kan således supplere op-sætning af infotavler, brochurer og udstillinger, men ikke erstatte disse måder at formidle på, som hver især har deres styrker og svagheder.

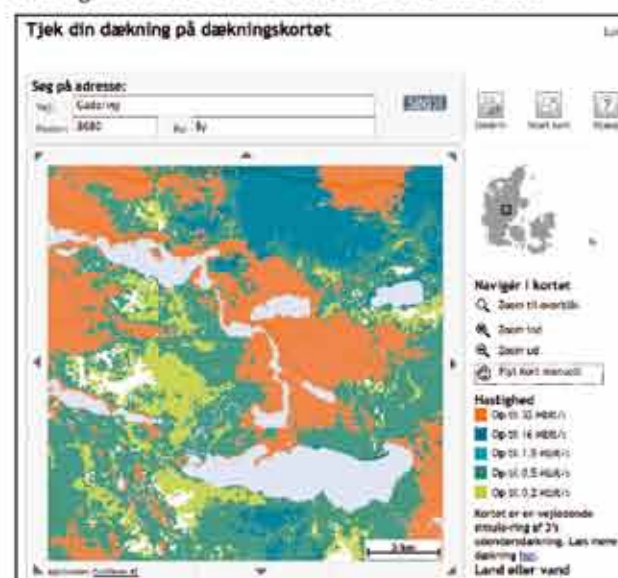
Det er vigtigt, at digital formidling designes til målgrupper og til de platforme, publikum anvender – smartphones, tablets, PC'ere, storskærme etc.

QR-kode fra OplevGudenaa.dk, Horsens Museum

StoRYturen – et digitalt formidlingsprojekt med 33 QR-koder og podcasts opsat i Ry.

Eksempel på dækning af 3's mobilsignal på et udvalgt område af Gudenåens centrale dele.

Skal vi gå samme mobile vej ud i naturen?

Gennem samarbejdet OplevSøhøjlandet blev der i 2006 nedsat et partnerskab, som idag omfatter Naturstyrelsen Søhøjlandet, Midtjysk Turisme, AQUA, VisitSkanderborg, Skanderborg Kommune og OplevSøhøjlandet.

Partnerskabet afsluttede i marts 2012 et digitalt formidlingsprojekt i flere faser – UdiNaturen//Søhøjlandet – hvor slutproduktet er det mobile website OplevGudenaa.dk.

Netværket "Skal vi gå samme mobile vej ud i naturen" har i 2010-2012 afholdt 5 møder – bl.a. på Gudenåen.

OplevGudenaa.dk er et udtryk for et moderne bud på en publikumsvenlig visning af relevante data fra en række forskellige dataleverandører, når det handler om oplevelser i landskabet.

Når produktet udgives vises dynamiske data fra forskellige nationale og lokale dataleverandører samlet på et digitalt grundkort. Visningen kan ske både på computer og på mobile platforme (smartphones). Dataleverandørerne forventes at være Kort- og Matrikelstyrelsen med et nyudviklet skærmkort til mobiltelefoner, Naturstyrelsen med data fra UdiNaturen.dk, VisitDenmark med data

fra TellUs samt data fra HistoriskAtlas.dk, hvor natur- og kulturhistorier anbefales hostet af de formidlingsinstitutioner, der er ansvarlige for udarbejdelsen af historierne.

En vigtig erfaring i projektet er, at det er afgørende at designe historier til forskellige typer af medier – historierne skal målrettes mediet.

Der er også etableret et projektnetværk – "Skal vi gå samme mobile vej ud i naturen" – repræsenterende projekter med mobil formidling. Netværket har afholdt 8 møder henover 2011-2012.

OplevGudenaa's styregruppe har besluttet, at netværksmøderne kan fortsætte efter afslutningen af UdiNaturen//Søhøjlandet, idet tovholderrollen overgår til OplevGudenaa.

BestigBjerger

BestigBjerger i regi af VisitSkanderborg er et finurligt friluftskoncept, som handler om at samle højdemetre og få naturoplevelser. Publikum bestiger de udvalgte bjerge i konceptet og indsamler for hvert bjerg 2 koder, som identificerer bjergets top og bund. Koderne er skjult en anelse, så der er lidt skattejagt i legen.

Ved at taste koderne ind på hjemmesiden eller sende dem til hjemmesiden via mobiltelefonen kan man oprette sig som bjergbestiger med en e-mail og et bjergbestigernavn som personlig signatur. Højdemetre fra efterfølgende bestigninger akkumuleres løbende. Man kan se egne resultater, og når samtlige bjerge i konceptet er besteget, bliver bjergbestigernavnet vist i Hall of Fame.

Siden det mobile website kom i luften den 1. februar 2011 og frem til januar 2013 har der været over 29.000 besøg på hjemmesiden – lidt over 1.200 besøg om måneden. Mange af de besøgende er tilbagevendende, hvilket understøtter ideen om, at man løbende vender tilbage for at registrere resultaterne.

Hvor er koden?

Udsigten fra Sukkertoppen

Sindbjerg/Stoubjerg

Køb en levende fortælling

Flere steder langs Gudenåen kan man i dag købe guidede ture. Det kan være ture via forskellige naturvejlederordninger eller gennem turistbureauer. F.eks. arbejdes med guidede ture disse steder:

- Naturvejledning ved Koustrupgård, Naturstyrelsen Midtjylland
- Naturvejledning på Klostermølle, Natur og Ungdom
- Naturvejledning i Søhøjlandet, Naturstyrelsen Søhøjlandet
- Gode historier i Søhøjlandet, VisitSkanderborg
- Naturvejledning på Sletten, FDF Friluftscenter Sletten
- Silkeborg Guiderne, Silkeborg Turistbureau
- Naturvejledning i Søhøjlandet, Aqua Sø- og Naturcenter
- Naturvejledning ved Kjællinghøj, Viborg Kommune
- Naturvejledning bl.a. i Hjerminde Skov og Vorup Enge, Naturstyrelsen Kronjylland
- Rundvisning i Vorup Enge, Randers Regnskov
- Randers rundt med guide, VisitRanders

Gode Historier i Søhøjlandet – et eksempel

I 2004 støttede Arbejdsmarkedets Feriefond projektet Den Gode Historie, som blev gennemført af Destination 21 med Toppen af Danmark, Odsherred, Møn og Søhøjlandet som deltagere. Formålet var bl.a. at udvikle begrebet gode historier og opstille kriterier for et bæredygtigt turistprodukt.

Den gode historie fortælles i kulturlandskabet, og tager afsæt i områdets livsvilkår gennem tiden.

VisitSkanderborg står for det praktiske arbejde med at booke og udbyde ture under Gode Historier i Søhøjlandet samt være bindeled mellem historiefor-

tællere og de grupper, der ønsker at købe en guidet tur i Søhøjlandet – hvadenten det er en bustur, en vandretur eller en cykeltur.

KUK-ture er kompetenceudviklingsture, der gennemføres for bl.a. at opnå produktkendskab.

Tur under Gode Historier i Søhøjlandet – om renæssansens glasproduktion og bestigning af Storeknøs

Events

Der er tradition for en række tilbagevendende begivenheder og event langs Gudenåen. Mange af disse er enkeltstående aktiviteter med et afgrænset fokus, men i sammenhæng medvirker de hver især til at skabe fokus på Gudenåen som landskabselement. Der kunne måske i forbindelse med konkrete events skabes synergi eller inspiration til "Store Gudenådag" den 17. august 2013.

Events, der er meldt ind i forbindelse med registranten:

- Tour de Gudenå - kajaksejls begynder i Skanderborg og slutter på Justesen Plæne i Randers - <http://www.tourdegudenaa.dk/>
- GudenåExplorerer — www.gudenaa-explorer.dk
- Mosstock musikfestival for amatørbands – 1. weekend i august hvert år – www.mosstock.dk
- RYST – natur- og kulturfestival sommeren over i Ry – www.ryst.dk
- Himmelbjergløbet – traditionsrigt motionsløb siden 1965 – www.silkeborgif.dk
- Himmelbjergets Børefestival afholdes i sommerferien – www.visitskanderborg.com

Børefestival på Himmelbjerget trækker hvert år tusindevis af børn

Tour de Gudenå havde i 2011 600 tilmeldte kajakroere – største deltagerantal over 1.100. Foto: Lars Nygaard

- Landslejre hvert 4. år på FDF Friluftcenter Sletten – sidst afholdt i 2011
- Hede Rytmer, Indelukket Silkeborg – www.silkeborg.dk
- Silkeborg Ildfestregatta – traditionsrig regatta afholdt første gang i 1899 - afholdes hvert 3. år næste gang 2014 – www.ildregatta.dk
- River Boat Festival – sidste weekend i juni – www.riverboat.dk
- Tange Sø Folk Festival – folkemusik festival. www.tsfolkfestival.dk
- Busbjergspillene – traditionsrige friluftsspil siden 1946 – www.busbjerg.dk
- Randersugen – www.randersugen.dk
- Randers Open Water – svømmetur fra Nørreåen ved Fladbro til Randers Regnskov. – www.svoem.org
- Roklubberne kapsejls – starter i Randers Fjord og sejler ind til motorvejsbroen og vender
- Julebelysning på broen og Vasen ved Randers
- Løgstrupgrunden – nyt parkområde – beach-festival. Her afholdes EM i Beach-håndbold 2013 – www.dhf.dk
- Fladbroløbet og Flodmarathon på diger og ind i byen med midlertidige ramme over åen – www.atletikkensvenner.dk
- Fjordens og kystens dag – www.visitranders.com

Bjønstjerne Bjørnson på Himmelbjerget i 1892. Ry Lokalarkiv.

Festspil og folkemøder

Mange steder i Danmark har der været traditioner for festspil og folkemøder i naturen. Steen Steensen Blicher var den første, der kaldte til folkemøde på Himmelbjerget i 1839, og fra 1854 er der holdt grundlovsmøder på Himmelbjerget. Man fulgte trop på f.eks. Skamlingsbanken i 1843, Frøbjerg Bavnehøj på Fyn i 1912 og på Busbjerg i 1945.

Rækken af ministre og højskolefolk, som har talt på Busbjerg siden 1945 er lang. Og i 1946 begyndte Busbjergspillene, som har gjort stedet kendt. Fra prøverne til Skatteøen, 2012. Foto: Steen Talmark

Aktive borgere, interessegrupper etc.

Mange steder langs Gudenåen har aktive borgergrupper sat sig for at stå i spidsen for lokal udvikling gennem arbejde med lokale projekter.

Det skaber mulighed for at frigøre lokale kræfter – ikke blot ved formulering af projekter og fremskaffelse af finansiering, men også ved selve udførelsen, som det bl.a. er beskrevet om grønne partnerskaber side 17 og 18.

Blandt de lokale borgergrupper, der er omtalt i forbindelse med udarbejdelsen af denne registrant kan nævnes:

- Aktive borgere omkring Hammer Lejrskole
- Tørring Håndværker- og Borgerforening, Fonden Gudenåcentret
- Lokalråd i Uldum, Ølholm og Aale-Hjortsvang
- Uldum Kær Naturlaug
- Nordvestgruppen, Voervadsbro
- Alken Borger- og Aktivitetsforening
- Borgerforeningen i Gl. Rye
- Alling Beboerforening
- Lokalrådene Kløverbyerne og Sejs-Svejbæk
- Gjær Natur
- Grundejerforeningerne i Pramdragerparken og Teglgårdsparken
- Gang i Tange
- Ans Borgerforening, Ans Lokalråd
- Bjerringbro Udviklingsråd
- Gudenådalens Hjemstavnsforening (Busbjerg)
- Langå Miljøgruppe

LAG – Lokale Aktionsgrupper

I forbindelse med udvikling af landdistrikter er der nedsat lokale aktionsgrupper landet over i de kommuner, hvor der kan opnås EU-støtte under landdistriktsprogrammet til lokale projekter. Danmarks kommuner er inddelt i yder-, land- og mellem-

Torvehallen, Voervadsbro – Voervadsbro Torvehal er en moderne gårdbutik, der har samlet et bredt udvalg af forskellige kvalitetsprodukter fra leverandører i lokaleområdet.

kommuner, hvor man i varierende grad kan opnå EU-støtte til projekter. I bykommuner, kan man ikke opnå støtte. I Gudenåsammenhæng er Skanderborg Kommune by-kommune. I alle de øvrige Gudenå-kommuner er der nedsat Lokale Aktionsgrupper, der er organiseret som foreninger.

De Lokale Aktionsgrupper indstiller projekter til støtte. Støtten administreres af NaturErhvervstyrelsen.

En række projekter langs Gudenåen har opnået støtte gennem den lokale LAG:

- Aktivitetsplads ved Hammer Lejrskole
- Opbygning af landsbysmedje på Hjortsvang museum

- Nyt liv i Uldum Kær, formidling og adgang
- Etablering af naturareal til fællesaktiviteter i Vestbirk
- Voervadsbro Torvehal
- Rastepads og anlægsbro for turister ved Tange Roklub
- Formidling af og fokus på landdistrikts lokalområde, Foreningen "Gang i Tange".
- Bro over Gudenå ved Kællinghøl, Bjerringbro
- Bekæmpelse af Signalkrebs i Alling Å
- Johannesberg Shelter og Lejrplads
- Cykel og gangbro over Nørreå
- Flere overnatningsmuligheder på Fladbro Kro
- Randers som Lystfiskerdestination – flydende fiskeplatforme
- Publikation om Landsbyer og Friluftoplevelser i Randers

Lystfiskeri

Gudenåen byder idag på store og varierede muligheder for fiskeri, og lystfiskerforeningerne arbejder på yderligere at fremme mulighederne. Det sker bl.a. gennem initiativer til at fjerne spærringer i vandløb og foretage vandløbsrestaureringer, etablere gydepladser m.v.

Blandt lystfiskerforeningerne langs Gudenåen kan nævnes:

- Horsens og Omegns Sportsfiskerforening
- Brædstrup og Omegns Sportsfiskerforening
- Fiskeriforeningen Gudenaa
- Skanderborg Lystfiskerforening
- Silkeborg Fiskeriforening
- Bjerringbro og Omegns Sportsfiskerforening
- Langå Sportsfiskerforening
- Randers Sportsfiskerklub

Vinder af Fiskeriforeningen Gudenaa's sandartpræmiere

Præmielaks. Foto: VisitRanders

Gudenåsammenlutningen består bl.a. af lokale lystfiskerforeninger langs Gudenåens nedre strækning (de 4 sidstnævnte ovenfor).

Gudenåsammenlutningen samarbejder med Randers kommune og Dansk Center for Vildlaks om udsætning af laks i Gudenåen.

Danmarks Center for Vildlaks er en erhvervsdrivende fond, der har til formål at arbejde for bevarelse og ophjælpning af laksefisk. Dette opnås hovedsageligt gennem vandløbsrådgivning, opdræt og udsætning af fisk. Viborg, Randers og Favrskov Kommuner har støttet udsætningen af laks i Gudenåen.

